

DOMOLJUB

Izhaja vsak četrtek. Cena mu je
3 K na leto, (za Nemčijo 4 K, za
Ameriko in druge tuje države 6 K.)
— Posamezne številke se prodajajo
po 10 vinarjev.

S prillogama:
„Naš kmečki dom“ in „Naša gospodinja“.

Spisni dopisi se pošiljajo: Uredništvu
„Domoljuba“, Ljubljana, Kopitarjeva
ulica. Naročnina, reklamacije in in-
serati pa: Upravištvu „Domoljuba“,
— Ljubljana, Kopitarjeva ulica.

Štev. 43.

V Ljubljani, dne 22. oktobra 1914.

Leto XXVII.

Nov zakon. Važno za žene in sirote.

L. 1912. smo v Domoljubu pod naslovom »Za ženske« priobčili važne postavne izpremembe, ki so bile predložene državnemu zboru, in ki so ženskam zagotavljale več pravic. Državni zbor se je o njih že posvetoval, toda sklenil jih še ni. Zdaj je prišla vojska. Veliko število moških je z doma; zato je potrebno, da smejo tudi ženske podpisavati razne listine in da smejo biti priče pri oporokah. Vse polno udov in sirot bo. Mnogo mož bo umrlo brez oporoke. Za ženo, ki ni imela dobrega pisma, je bilo zdaj slabo preskrbljeno. Tudi tu je treba zboljšanja. Ravno tako je zelo prav, da se ženskam da pravica, da smejo same brez sovaruha, biti za varuhinje svojim in tujim otrokom. Dne 12. oktobra je cesar izdal novo postavo popolnoma v tistem zmislu kot se je obravnavala v državnem zboru. S tem dnem so stopile nove določbe v veljavo.

V Domoljubu bomo vse te določbe objavili. Danes prinašamo tiste, katere se tičejo žensk:

I. Ženske kot priče.

V § 591. državlanskega zakonika stoji določba, da mladeniči pod 18 leti in ženske ne morejo biti veljavne priče pri testamentih. Ravno tako so ženske izključene (§ 57. notarskega reda) za priče pri notarskih spisih. Tudi nimajo pravice pričati, da kako osebo poznajo, da je res tista, kakor se dela. Ravno tako se ženske ne morejo podpisati za priče pri takih majhnih legalizacijah za vpis ali izbris iz gruntne knjige, pri katerih ni treba notarskega ali sodniškega potrdila.

Kaj pomenjajo te izključitve? Nič manj ne, nego to, da je ženska manj izkušena, manj vajena v takih rečeh, da ima manj razuma zanje kot mož. Žensko pričevanje je potemtakem sumljivo, ni dovolj resno in zato naj nima veljave. To vse pač ne velja dandanes. Življenje modri dandanes moža kakor ženo in navadno nima nič manj izkušnje, nič manj spretnosti za gospodarske reči kakor moški njenega stanu in njene starosti.

Za kaj pa gre pri testamentih? Za nič drugega, nego da se o tem, kar je oporočnik izjavil, natančno priča, tako kakor je bila zadnja volja. Ženska more to ravno tako kakor moški in zlasti pri ženskah bodo ravno ženske imele več zaupanja in marsikaj bo bolj prav, kakor je zdaj.

Ravno tako je pri notarskih spisih, ali pri pričevanju, da je nekdo res tisti, kateri je. Tukaj ne gre za kako slovesno pričevanje, marveč za navaden dokaz. Ali naj je ženska trditev manj verodostojna od moške? Za dokazilne priče priznavajo ženske pri sodiščih. Zato je pa res krivično, če se ji dokazilna moč odreka v navadnih slučajih. Ženska je gotovo ravno tako sposobna kakor moški kot priča podpisavati, da se je sklenila kaka kupna pogodba, ali da se je kak dolg plačal. Brez dvojbe tudi lahko priča na pobotnici kakke vdove, ki dobiva pokojnino, da vdova še živi.

Novi zakon določa v tem oziru prav pametno to-le: Ženske morejo biti za priče pri sestavi pisemnih listin in pri oporokah, za priče pri sestavi notarskih spisov, kakor tudi za prve ali edine priče prisodnijskih in notarskih poverilih ali drugih notarskih listinah. Če se podpišejo kot priče

na zasebne listine v malotnih zemljeknjžnih rečeh s tem nadomeste podpis moških prič.

II. Varuštvo.

Po sedanjih postavah ne more ženska samostojno skrbeti za svoje mladoletne otroke. Zakonska mati, oziroma stara mati je sicer zakonito priznana varuhinja mladoletnega otroka, ki mu je oče umrl, ali ki zanj vsled slaboumnosti ali drugih vzrokov po sodnem odloku ne more skrbeti, toda sodišče imenuje vedno kakega moškega za sovaruha. Nezakonske matere pa sploh nimajo varuške pravice in se zato njihovim otrokom vedno imenuje moški varuh ali jerob. Ženske potemtakem po sedanjih postavah sploh ne morejo biti samostojne varuhinje ali kuratorice.

Ta reč je škodljiva in krivična. Prav velikrat je težko dobiti jeroba; in če se ga dobi, je jerob največkrat samo na papirju. Toliko se navadno briga za svojega varovanca, kolikor sodišče to od njega izsili. Nepotrebne pisarije, nepotrebne sitnosti za matere in za otroke so s tem zvezane. Obenem se pa mora reči, da matere v ogromni večini lepo izvršujejo svoje dolžnosti do otrok, in da je popolnoma neopravičeno nezaupanje, ki ga ima naša sedanja postava do njih.

Ne smemo prezreti, da je danes vedno več žensk, ki si samostojno služijo svoj kruh. V gospodarskem življenju se ženske vedno bolj izkazujejo, vedno več imajo v tem oziru pomena in zato se mora zvišati tudi njihova zakonita veljava.

Po novem zakonu, imamo te-le nove določbe:

1. Ženske morejo biti samostojne varuhinje ne samo za svoje, marveč tudi za tuje

Prejeto vidi se, da bil njegov štab, na katerem je navduševal armado, ni polnopravna razmera, je zbiral in že tedaj uspešno odbojati sovražne napade. Brez dvoma se tudi njegovi častniki, ki jih je imel v tem oziru kot uradnih političnih lista »Slovenca«. Sovražnik nam je skušal prizadejati mnogo ran, katere je pa poročnik, neustrašeni vojak srečno prejel in se vedno z novimi močmi vračal v boj.

S. L. S. je šla zmagovalno naprej, trdnjava za trdnjavo je padala. Njena armada se ni manjšala, temveč večala. Infanterija, kavalerija, časopisje, organizacije gospodarske in politične in mnogo drugih naprav je pomnoževalo moč te armade.

Bistri duh dr. Lampeta je uvidel, da armadi ne koristijo samo boji, temveč, da je treba armadi tudi kruha, cest, vodovodov; da, tudi luči. Ko je vstopil v štab deželne odbora se je z neumorno pridnostjo lotil tega podrobnega dela. Ureditve financ v prvi vrsti, kar je izpeljal tako, da je žel obdobjanje voditeljev armad v vseh deželah naše monarhije. Na tej urejeni podlagi je mogel potem graditi ceste, urejevati vodovode, skrbeti za podpore za hleve, se brigati za povzdigo živinoreje itd. Ko je bilo tudi to delo v teku, se je lotil velikanskega načrta: izrabe naših vodnih sil. Tudi v tem je obrnil pozornost cele monarhije na se.

Pri vsem tem delu pa je stopil, če so zadržali boji z veliko silo, tudi na čelo štaba našega deželnozborskega kluba. V neizbrisnem spominu so nam njegovi govori v deželnem zboru.

Poročila iz njegovega vojnega stana so zelo kratka in navidežno suhoparna. Treba jih je pazno brati, kajti za suhoparnimi besedami se skrivajo velika dejanja, se skrivajo mnogokrat milijonske številke, se skriva sreča, napredek, blagostanje našega ljudstva.

Eno zadnjih takih poročil, katero je naš list že prinesel, se n. pr. glasi:

»Sirarstvo je v zadnjem času v Bohinju zelo napredovalo. Pred 10 leti se je prideloval v Bohinju sir, ki se za boljše mize ni mogel rabiti, danes pa je blago že tako dobro, da se lahko meri s tirolskim sirom. Vsled zboljšanja kakovosti je seveda dobil sir tudi drugo ceno. Bohinjec je bil pred 10 leti zadovoljen, če je svoj sir prodal po 80 v., danes ga prodaja po 1 K 40 v. do 1 K 60 v. Samo sirarna v Stari Fužini je pridelala 487 hlebov, ki so tehtali okrog 21.700 kg. V celi bohinjski dolini se je to leto pridelalo približno 100.000 kg v vrednosti 150.000 K. Bohinjeci dobivajo danes okrog 80.000 K več za jednako množino sira, kot pred 10 leti. K temu napredku je pripomogel največ poduk, predvsem pa uzorna mlekarja v Stari Fužini.«

Za tem poročilom se skriva ogromno delo našega deželne odbora, katerega duša je dr. Evgen Lampe. To poročilo nam pove, da se ni šlo v naši domači vojski samo za razdiranje sovražnih trdnjav, temveč, da je naša armada

moč bolj gradila. Njegov močnejši pobeg nekega izobraženega inženirja, vidi tako gospodarske kar je videl v Stari Fužini, kar so hvalili in druge gospodarske organizacije.

Ali če beremo: »Dela v centrali v Žirovnici se bližajo koncu. Prva turška funkcionarja in je bila z dobrih uspehih preiskavana. Druga turška se montira, manjka samo še generalen, ki je v rovarni tudi že gotov.«

To poročilo nam pove, da se bliža koncu tisto veliko delo, ki obena preobraziti našo deželo, ki bo vrt mnogih novih naprav pri nas in predrugačilo v boljše življenje mnogih vasi in urav po kranjski deželi. Bo pa tudi končan en del tistega ogromnega dela, ki ga je velikopotezno zasnoval dr. Evgen Lampe in radi katerega je imel toliko naporov prestati.

Je bila pri nas res velika vojska. Bombe v obliki obrekovanj in laži so padale. Če so nas zadevale, nas niso ranile! Sedaj je premirje. Generalni naš štab pa ne miruje. Delo dež. odbora gre neumorno naprej; če mora počivati vsled sedanjih razmer na enem koncu, pa se dela z podvojenimi silami na drugem, kar pričajo odredbe in skrb dež. odbora za naše ljudstvo v sedanjem vojskinelem času.

Dr. Evgen Lampe ne počiva. Tudi sedaj ne bo, ko je postal kanonik. To ni v njegovi naravi. Vlada vojkujočih se držav odlikujejo sedaj svoje vojake z raznimi redovi. Ako bi tudi S. L. S. delila taka odlikovanja, bi moral biti dr. Evgen Lampe med prvimi, ki bi prejeli odlikovanja. Železni križ bi bil odlikovanje zanj, ker je res železna njegova volja, vztrajnost, doslednost; železna tudi njegova izgovorjena ali zapisana beseda, kadar udari. Železno preprosta pa je tudi njegova nesebičnost in skromnost. V prsih pa zlato srce, kar ga dela ljubljence vsakomur, kdor ga pozna.

Teh vrst nismo napisali radi njega samega. Poznamo ga, da mu ne bo ljubo. Potrebno pa se nam je zdelo napisati to, da smo zopet v sedanjem času obrnili pozornost na že prestano vojsko pri nas doma, ker v sedanjih krvavih bojih vemo še bolj ceniti boje, ki smo jih imeli doma. Saj so ti boji mnogo pripomogli, da so odšli naši vojaki-junaki tako edini, tako navdušeni v krvavi boj pod praporom S. L. S.: Vse za vero, dom, cesarja!

Priliko odlikovanja enega izmed naših voditeljev-delavcev dr. Evgena Lampeta z odlikovanjem »pour le mérite« smo porabili v to.

Pregled po svetu.

Srbija. Avstro-ogski ujetniki, ki jih je pa zelo malo, so nastanjeni v Skoplju. — Uradno se poroča z dne 10. t. m., da so v Sarajevo pripeljali 5000 srbskih vojakov, katere so naše čete ujele v

zadnjih bojih. Iz Sarajeva jih sočasno spremljajo v posamična ujetniška taborišča. — Domajski nasopisi poročajo, da princ Jurij ni bil lahko ranjen zaradi samonamestnega ranjen in se dvom, da bi okrevaj. Tudi pa je bil praviteljski Aleksander, ki ga je kroglija samo opazila, je lahko ranjen. — Domajski listi poročajo, da ni res, da bi v Srbiji vladala lakota, ker so v zadnjem času dospelo velike množice živil iz Grčije, Francije in Egipta; zelo mnogo je v deželi domarja, zlasti žlata, ker je v zadnjem času dospelo iz Francije 200 milijonov v žlata.

Grška. Vodstvo grške armade gradi trdnjave ob meji proti Srbiji.

Albanija. Essad paša je zadel izvrševati obljubo, ki jo je dal po slavnostnem vходу v Drač pozdravljajoči ga množici; da bo znal braniti Albanijo. V par dneh je postal gospodar Albanije, kajti vse se mu klanja. Največja nasprotnika: Mustafa beg, predsednik senata, in njegov brat Soliman aga, poveljnik posadke v Draču, sta se mu podala nasproti in mu stavela svoja mesta na razpolago. Prvi čin novega gospodarja albanskega je bil, da je poslal Bib Dodi, knezu Mirditov, zahtevo, naj se podvrže, ker bi ga sicer smatral za upornika in žel z vojsko nad njega. Kakor znano, vznemirjajo Bib Dodini četaši črnogorske obmejne kraje, in Essad se boji, da bi se Črnogorci ne masčevali in ne napadli Skadra. V Skadru sta še vedno dva tabora: mohamedanski in katoliški, ki se vsak večer zabarikadirata v svojih mestnih okrajih. Padajo tudi strelji in mrtvih ne manjka. V Skadru je sploh anarhija, vsled česar to mesto tudi nima zastopnika v senatu. Katoličani namreč niso hoteli priznati mohamedanskih izvoljencev Aluš Loje in Sulu bega, vlada v Draču pa ni priznala katoliških izbrancev. Tudi Skadru je Essad poslal zahtevo, da ga prizna, ker bo sicer korakal proti mestu in ga s silo zavzel. Odgovor še ni znan. Bati se je pa, da bomo kmalu slišali kaj o pohodi proti Bib Dodi in proti Draču. — Zadnje poročilo iz Albanije se glasi: Essad paša je imenovan za predsednika albanske vlade in višjega poveljnika. — Je torej dosegel, kar je želel. Sedaj še en korak naprej, pa postane knez.

Turčija. Listi so poročali, da je trojni sporazum pripravljen odstraniti angleško-francosko brodovje izpred Dardanel, da odpusti nemško mornariško moštvo. Ker je ta pogoj nesprejemljiv, ostanejo Dardanele zaprte.

Rumunija. Bukareški dopisnik nekega ogrskega časopisa poroča na temelju pogovorov, ki jih je imel z merodajnimi politiki, da bo Rumunija ostala tudi naprej nevtralna. List ministra Jassya v Rumuniji izvaja, da ne bo Rumunija nikoli pozabila, da se mora zahvaliti samo Nemčiji in Avstriji, ker se je njena industrija in trgovina tako povzdignila. Od Rusije ni Rumunija dosedaj prejela niti vinarja in nima vzroka, da bi tudi v bodočnosti kaj od

nje pričakovala. — V Rumunija sta se mudila Angleža brata Bukston, ki sta prišla tja, da bi pregovorila rumunske državne kroge za prijateljstvo Angliji, Rusiji in Franciji. Med pogrebom kralja Karola je streljal na nju neki albanški Turek in ju nevarno ranil.

Nemčija. Do 13. oktobra so vplačali 2771 milijonov vojnega posojila; to je 62% podpisane vsote. Vplačali so še 1 miliardo prej, kakor jo je določal termin vplačila. — V Bruselju so Nemci pri podružnici peterburške trgovinske banke zaplenili poldrugi milijon ruskega državnega premoženja.

Italija. Italijanski parlament je dovolil 50 milijonov lir za nadaljevanje vojaških priprav. — Grška vlada je obvestila italijansko, da ne bi ugovarjala, če Italija utrdi Valono. Laški zunanji minister je umrl. — Kakor smo prejšnji teden poročali, je odstopil laški vojni minister. Na njegovo mesto je poklical kralj generala Zuppellija, ki je bil rojen l. 1859. v Kopru, v obmorskem mestu slovenske Istre, kjer je bil njegov oče profesor na gimnaziji. — V Rimu izjavljajo uradno, da izprememba v vojnem ministrstvu ne izpremeni italijanske nevtralnosti, dasi pospeše pripravljenost, ne da vpokliče nove vojake pod orožje. Italija se vojaško ojačuje, da lahko v celem obsegu izvaja strogo nevtralnost. — V Rimu se je ustanovil poseben odbor, ki bo delal za prijateljsko razmerje med Italijo in Poljsko. — Začasno je prevzel posle umrlega laškega zunanjega ministra, ministrski predsednik Salander.

Anglija. Iz Carigrada se poroča, da je Anglija 14. t. m. zagrozila Porti, kar se že šepeta dolgo časa, da zasedejo Angleži Palestino, če bo Turčija še naprej podpihovala v Egiptu mohamedansko vstajo. Angleške grožnje še bolj netijo sovraštvo mohamedancev proti Angliji.

Švica. Švico stane dosedaj mobilizacija 80 milijonov. Da pokrijejo to vsoto, nameravajo vpeljati monopol na tobak ali pa vojni davek.

Rusija. Iz Peterburga poročajo, da znašajo ruske izgube po uradnem poročilu dosedaj skupno 800.000 mož. V tem številu so všteti mrtvi, ujeti, ranjeni in oboleli vojaki, ki so bili nad 14 dni za boj nesposobni. — Vojni poročevalci navajajo tri vzroke ruskega umikanja. Prvič deževno vreme, vsled česar so reke zelo narasle in ceste izpremenjene v blatna močvirja. Drugi vzrok je kolera, ki med Rusi zelo divja, tretji vzrok so pa velikanske težave pri dovozu municije, živil in rezervnih čet. — Srbija je takoj v začetku vojske prosila Rusijo za vojaško pomoč in je tudi računala s tem, da ji bo Rusija poslala ne samo častnikov ampak celo armado. Ob izbruhu vojske je Rusija manjše oddelke poslala čez Rumunijo v Srbijo, pozneje je pa Rumunija temu napravila konec. Čez Bolgarijo ni bilo mogoče pošiljati čet in prav tako tudi ne čez Grško, ker so Dardanele zaprte. Zato se je ruski car odločil poslati Srbom pomoč čez Ogrsko in to je bil

vzrok ruskega vpada čez Karpate na Ogrsko. — Ker so na Ruskem, odkar se je začela vojna, popolnoma odpravili državno prodajo žganja, izkazuje ruski proračun za leto 1915. le 123 milijonov rubljev dohodkov iz žganja, to je za celo milijardo manj nego doslej. Da se dohodki izravnavajo, se imajo sedaj upejlati davki na žito, sol, zemljišča, stanovanja, obrt, tobak, pivo, bombaž, železniške in ladijske tovore, železniške vozne listke, telefon, plin in elektriko; vse to pa še ne pokrije popolnoma izpada na dohodkih iz žganja. — Listi poročajo, da v ruski armadi kolera strašno pobira vojake.

Portugalska. Anglija je posodila Portugalski denar in ji obljubila nemško Ambo in Damara deželo 22° južne širine in južni del nemške Vzhodne Afrike do 10° z Lindejem, če podpira trojni sporazum. Portugalske pomožne čete so baje že odrinile v Orleans, da posežejo v boj proti Nemcem. Vsak trenutek se pričakuje, da Portugalska Nemčiji vojsko napove. Rimski francoski poslanik je dejal: Samoobsebi umljivo je, da se vsled pogodbe med Anglijo in Portugalsko udeleži Portugalska vojske. Javno mnenje na Portugalskem smatra vojsko neizogibno posledico v korist Portugalske. Na Portugalskem je znano, da če znaga Nemčija, izgubi Portugalska svoje kolonije. V portugalskih lukah je mnogo ladij trozveze, katere bi v slučaju, da Portugalska napove vojsko, postale plen nasprotnikov trozveze. Ze sedaj ima angleško brodovje v portugalskih lukah dobra opirališča. Portugalski poslanik potrjuje, da odpošlje Portugalska 16.000 mož, da z njimi ojači levo krilo francoske armade. Prva ekspedicija odrine že te dni.

Belgija. Belgija je na robu propada. Padec Antwerpna pomeni zanjo smrtni udarec. Velikanski plen je dobila nemška armada v Antwerpnu. O tem poroča nemški vojni stan sledeče: Pri Antwerpnu je bilo ujetih 4000 do 5000 sovražnikov. Sodimo, da bo prijeli še večje število belgijskih vojakov, ki so se preoblekli v civilno obleko. Konzul v Terneuzenu poroča, da je prestopilo na nizozemsko ozemlje približno 20.000 belgijskih vojakov in 2000 Angležev, kjer so jih razorožili. Pobegniti so morali z največjo naglico, kar dokazuje, ker so pometali proč vreče za obleko, osobito vojaki kraljevske angleške mornariške divizije. Vojni plen v Antwerpnu je velik: vsaj 500 topov veliko municije, sedlov, sanitetnega materiala, mnogo avtomobilov, lokomotiv in železniških vozov; 4.000.000 kg žita, veliko moke, premoga in prediva, za 10.000.000 mark volne, zlata in srebra v vrednosti pol milijona mark, en oklopni železniški vlak, več vlakov napolnjenih z živežem in veliko živine. Belgijske in angleške ladje se ne nahajajo več v Antwerpnu. Z eno izjemo se nahaja v Antwerpnu 34 nemških parnikov in 3 jadrnice, ki so bile zasidrane v antwerpenskem pristanišču, ko je izbruhnila vojska; poškodovani so pa

stroji na nemških ladjah. Navrtana in potopljena je le ladja »Gneisenau«, last severonemškega Lloydja. Velika pristaniška zatvornica ni poškodovana, vendar za enkrat neporabna, ker so Belgijci tam obtežili čolne z kamni in jih tako potopili. Prebivalstvo je mirno in kakor se zdi, veselo, da so končani dnevi strahu, predvsem še, ker je pričela sodrga že pleniti. Ostanki belgijske armade so hitro zapustili Gent, ko so se približale naše čete. Belgijska vlada, izvzemši vojnega ministra, se je baje podala v Havre. — Nizozemski listi cenijo škodo, katero je povzročilo Antwerpnu nemško obstreljevanje, na 10 milijonov, nasproti pa znaša škoda, ki so jo napravili angleški »varuhi« mesta s tem, da so uničili zaloge živil in druge vrednosti, na okroglo 200 milijonov frankov.

Amerika. Iz New Yorka se poroča, da je v Mehiki zopet izbruhnila državljansko vojska, ker je proglasil general Villa svojo neodvisnost in nastopi z vojsko proti predsedniku Caranci. Newyorški listi sodijo, da v Mehiki ne bo prej miru, dokler Združene države ne posežejo z močno roko vmes. — Zedinjene države so po vojski zelo prizadete, zato vlada splošna želja, da bi se kmalu sklenil mir. — Neki ameriški list je pisal: Naša zunanja trgovina je večidel uničena, naša notranja trgovina peša, naše finance so v neredu in naše borze zaprte. Protestiramo resno, da so nam naprtili tako težke čase.

Japonska. Nemški listi poročajo, da je Japonska zaman iskala posojila 126 milijonov jenov, šele Angleška ji je dala posojilo, zahtevala pa, da jo v vojski podpira. Nato je zahtevala Japonska od Angležev poleg posojila še dar 170 milijonov jenov. Tudi to je dobila, kakor tudi zagotovilo Rusije, da ji bo severna Mandžurija popolnoma prepuščena, razen ozkega prostora ob mandžurski severni železnici.

Kitajska. Kitajska vlada je odposlala vsem svojim poslaništvom noto, ki protestira, ker se Japonci ne ozirajo v vojski z Nemci na ozemlje, ki ga je za vojskovanje določila Kitajska. — Kitajska in Združene države sta sklenili dalekosežno vojaško in mornariško pogodbo pod pretvezo razsodišča. Dogovor določa, da se morata obe državi oboroževati sporazumno.

Afrika. Buri so se uprli. Vstajo vodi polkovnik Maritz, ki je angleški vladni stavil ultimatum, da zahteva do sobote 11. t. m. razgovor z angleškimi generali in da če ne pridejo v njegov tabor, napade angleško armado, kateri poveljuje general Brit in da se proglasi za gospodarja Unije. V Maritzovi armadi je tudi več nemških vojakov. Orožja, streliva in denarja ima dovolj. Angleži so nato proglasili v Južni Afriki vojno stanje. Baje so zagotovili Nemci Maritzu neodvisnost Južne Afrike, če se obnove burske republike. Maritz pripada eni najstarejših in najuglednejših južnoafriških rodbin, je zelo priljubljen in je vedno energično na-

sprotoval Angležem. Na Nizozemce je Maritzov nastop močno učinkoval. Nizozemci nestrpno pričakujejo, da Maritz res napade Angleže.

Zmagoviti avstrijski topovi.

Težki topovi avstrijskih motornih baterij mečejo bombe, katerih vsaka tehta 385 kg; prevažajo se na motornih vozovih, ki imajo pa 100 konjskih sil. Top se montira v 40 do 50 minutah in jako lahko spreminja svoje mesto. Na dan se lahko prepelje po 20 do 30 km daleč.

Vsak dan beremo in slišimo pripovedovati ranjence o topovih in njihovem smrtonosnem delovanju. Ni odveč, če opišemo to vrsto orožja. Topovi, ki služijo vojskovanju na suhem, so dvojne vrste: kanoni in možnarji (ali havbice). Kanoni imajo dolge cevi in mečejo svoja zrna nizko pri tleh, naravnost proti sovražnim ciljem. Ako se cilj, na primer sovražna četa

imajo pri udarcu večjo silo) in votli ter napolnjeni z razstrelivom, ki naboj raztrga ob svojem času in tako povzroči večjo škodo sovražniku. Ti naboji so tudi dvojne vrste: granate in šrapneli. Granate so sicer iz celega kosa jekla, a so votle in napolnjene z razstrelivom. Ko zadenejo na oviro (zemljo ali zid), se najprej nekoliko vanjo zarijejo, potem pa na drobne kose razleže, ki vse, kar je blizu, razbijejo. Zato se z granatami obstreljujejo močne utrdbe in okopi. Šrapnel se po zunanje loči od granate po tem, da ima na sprednjem koncu »špico« iz mesinga. Napolnjeni so šrapneli z nad 300 krogli, ki so vltite v maso od žvepla in drugih razstreljivih snovi. S posebnim ključem (francozom) se prednji konec tako zasuje, da se ob določenem času masa od znotraj vžge, špico odbije in nad sovražnika se vsuje, kakor iz strelne puške toča krogel od zgoraj dol. Te krogle niso tako snažne in drobne kakor iz puške, zato so rane od šrapnelov večje in se rade gnojé. Vsled tega se vojaki najbolj bojé šrapnelov. — V bližino, kvečjemu do 800 m, na primer na na-

velikanskih bojov, ki se bodo bili na Rusko Poljski. To bo, ko se udarijo na vsej črti, največja bitka, kar jih je videl kdaj svet.

S srbskega bojišča ni bilo v preteklem tednu nobenih poročil. Soditi pa je, da se Srbija ne bo mogla dolgo držati, ker je število njenih izgub velikansko. Temu se pridružujeta še nezadovoljnost med armado in ljudstvom ter pomanjkanje.

Nemci imajo Belgijo sedaj v oblasti. Padla je največja belgijska trdnjava Antwerpen, za katero so se poleg nemške armade borili tudi avstrijski topničarji s svojimi možnarji-velikani. Belgijski vojaki so bežali največ na Nizozemsko, kjer so jih razorožili. Usoda Belgije je s tem zapečatena. Anglež je Belgijce podpihoval do zadnjega, pomagal jim je pa prav malo. Škodo v Antwerpnu ima posebno Anglež na vesti, ker ni pustil, da bi se trdnjava mirno udala.

Na francoskem bojišču drvi vojska še vedno naprej, ne da bi prišlo do odločitve. Velikanska, dolgotrajna vojska je to. Odločitev bo najbrže pospešilo sedaj to, da bodo Nemci velik del armade, ki so jo imeli sedaj v Belgiji, poslali lahko na francosko bojišče. Za Nemce v bojih proti Franciji ne stoji slabo.

Na morju čitamo o junaštvih nemških torpedovk, ki zadevajo angleškim ladjam smrtonosne rane. Mnogo dragocenih ladij so Nemci Angležem že potopili. Mnogo, mnogo milijonov škode jim s tem napravili.

Z napetostjo se pričakuje, kaj bo storila Turčija. S tem, da je zaprla Dardanele, je napravila zlasti Rusiji mnogo škode, zato je razumljivo, da so poročila o napetosti med Turčijo in Rusijo vedno bolj pogosta.

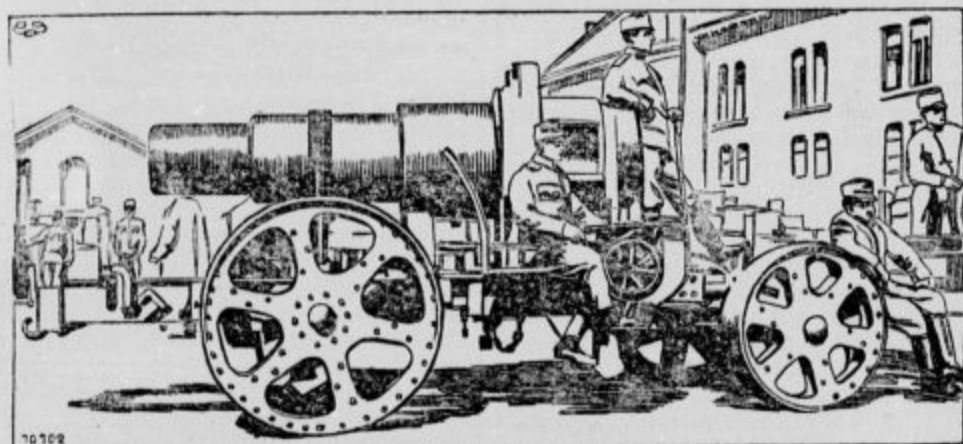
Smrt rumunskega kralja in sedaj laškega zunanjega ministra so porabili nekateri, da so pričeli ugibati o tem, da se bo smer politike v Rumuniji in Italiji zaobrnila in sicer proti Avstriji in Nemčiji. To so samo neutemeljena ugibanja, brez vsake podlage, in zdi se nam, da v tem oziru lahko ohranimo popolnoma mirno kri.

Poročila o prodiranju naših čet proti Rusom, so med ljudstvom zopet vzbudila samozavest in novo navdušenje. Tudi tam, kjer so razna pretirana poročila posameznikov vplivala malodušno, se kaže novo upanje v končno zmago avstrijskega orožja. Tako je prav! Ohranimo tudi v bodočnost mirno kri. Zlasti svarimo, da bi vse, kar kdo bujno opiše, brezpogojno verjeli. Zaupajmo v Boga in hvalimo Ga, da nam je prizanesel s tem, da ne divja krvavi ples po naši zemlji.

Avstrija - Rusija.

Ponedeljek, 12. oktobra 1914.

Uradno se razglša: V petek je poizkusil sovražnik še en naskok na južno utrdbo Przemysla, ki ga je posadka s težkimi napadalčevimi izgubami zopet odbila. Nato je postalo umikajoče se gibanje Rusov od trdnjave splošno. Zahodno fronto so Rusi morali popol-

ali nizek okop, za katerim je skrita, vidi, streljajo manjo kanoni. Če pa je sovražnik skrit za visokim okopom ali za hribom, tako da ga ni videti, ga vzamejo na piko možnarji. Ti imajo kratke cevi in streljajo visoko v zrak obrnjeni, tako da strel najprej leti visoko naposev v zrak, potem pa, ko doseže višek, pada zopet pošev proti svojemu cilju, ki ga zadene od zgoraj navzdol. Naša artiljerija (topništvo) je razdeljena v kanonske in možnarske polke. (Feld-Kanonen Regimente in Haubitzen Regimente.) 42 cm topovi, ki rušijo francoske in belgijske trdnjave kakor piškave orehe, so velikanski možnarji, katerih cev ima v premeru 42 cm. — Nabijajo ali bašejo topove s podolgastimi, več kilogramov težkimi naboji. Nekdaj so bili ti naboji okrogli (odtod ime krogla) in iz celega kosa. Rabili so jih samo za rušenje trdnjav. Danes streljajo tudi na sovražne roje na prostem. Da dosežejo uspehe, ne smejo biti naboji iz celega in okrogli, temveč so podolgasti (zato, da se vsled zarez v topovi cevi začno vrteti okoli svoje osi in ostanejo v pravi smeri ter

skakuječe pešce ali jezdece, se strelja tudi s kartečami, to je z naboji, ki se že v topovi cevi zdrobe in sipljejo krogle kakor lovska puška šrekeljne, torej sovražnika res kar pokrtačijo z zemlje.

Svetovna vojska.

Združeni avstrijski in nemški armadi delate uspešno proti Rusom. Trdnjave Przemisl Rusi niso mogli zavzeti, kar je posebno važno zato, ker so ravno v tem času vzeli Nemci v Belgiji eno najmočnejšo svetovnih trdnjav Antwerpen, s katero se Przemisl niti od daleč ne more primerjati glede utrdbe. Nemci so vzeli Antwerpen v dvanajstih dneh, Rusi pa so imeli pred Przemislom tedne časa in dasi trdnjava Przemisl ni posebne vrste, se je vendar zamogla uspešno braniti ruskim napadom.

Tudi vzhodna nemška armada dela dobro proti Rusom. Po poročilih soditi, je pričakovati v bližini bodočnosti v vojski Avstrija-Nemčija proti Rusom

noma zapustiti. Naša kavalerija je tja že prihajala. Po hitrosti naših pomikanj na Ruskem Poljskem in Galiciji zmeden nasprotnik je sicer poskusil napad na trdnjavo kriti s tem, da je potisnil vojne zagozde proti zahodu, ni se pa mogel napram našim prihajajočim armadam nikjer vzdržati.

Pet do šest ruskih divizij, ki so se proti našim postavile pri Lancutu, se bežeč umikajo proti reki San. Ravno tako je bila ena kosaška divizija in ena infanterijska brigada, ki je vzhodno od Dynova imela utrjeno stališče, po kratkem odporu vržena nazaj. Naše čete so sovražniku povsod za petami.

Tudi Ogrska bo kmalu od sovražnih oddelkov, ki se še potikajo v okrajih Marmaros, Besztercze, Naszod, popolnoma očiščena.

Torek, 13. oktobra 1914.

Uradno se poroča: Naše prodiranje je po mnogih za naše čete vsepovsod zmagoslavnih bojih doseglo reko San. Oprostitev trdnjave Przemysl je izvršena. Severno in južno trdnjave napadajo naši desno krilo sovražne obkoljevalne armade. Jaroslav in Ležajsk sta v naših rokah. Od Seniawe se umika močan sovražnik. Vzhodno od Chyrowa naš napad istotako napreduje. Na Ruskem Poljskem so bili vsi poizkusi močnih ruskih sil, Vislo iz in južno od Ivangoroda prekoračiti, odbiti.

Sreda, 14. oktobra 1914.

Uradno se razglša: 13. okt. popoldne. Včeraj so naše čete, ki prodirajo proti Przemyslu, s tako silo vrgle nazaj sovražne obkoljevalne čete, da se drži sovražnik sedaj samo še na vzhodni fronti trdnjave. Pri navalu je sodelovala tudi trdnjavska posadka, ki je izvršila izpad. Ko se je sovražnik umikal, se je zrušilo več vojnih mostov pri Sosnici ter je mnogo sovražnih čet utonilo v reki San.

Vzhodno od Chyrowa boj še traja. Naša kavalerija je vrgla eno kosaško divizijo proti Drohobczu. Naše vrle čete so se v dolgih marših, ki so bili vsled neugodnega vremena in slabih potih silno otežkočeni, kakor tudi v bojih, ki so se vršili v zadnjih tednih, zopet sijajno obnesle in dokazale svojo sposobnost.

Četrtek, 15. oktobra 1914.

Uradno se naznanja: Na črti Stary Sambor-Medyka ima sovražnik utrjene postojanke. Naše čete napadajo. Ti boji dobivajo vedno večji obseg.

V Karpatih smo po štiridnevni bojih zavzeli Toronyo in preganjali Russe proti Wyszkwu. Manjši uspešni boji z umikajočimi se sovražnimi oddelki so se vršili tudi v dolini Visso.

Petek, 16. oktobra 1914.

Včeraj so zavzele naše čete utrjene višine pri Stara Sol. Tudi pri Starem Samboru je naš napad imel uspeh. Severno od Sirvisz smo zasedli celo vrsto višin do južnovzhodne fronte Przemysla. Ob Sanu severno od trdnjave Pr-

zemysla se tudi vrši boj. Pri zasledovanju sovražnika čez Karpate so prišle naše čete do Wyszkwu in Skole.

Sobota, 17. oktobra 1914.

Uradno se razglša: Boji na celi naši črti od Starega Sambora do izliva reke San v Vislo so se tudi včeraj nadaljevali.

V komitatu Marmaros se naše sovražnika zasledujoče čete zavzele Raho (severovzhodno od Marmaros-Szige-ta). V dolini reke Črna Bistrica se umikajo Rusi, ki so jih naše čete porazile do Rafailowa, proti Zieloni.

Nemčija - Avstrija.

Ponedeljek, 12. oktobra 1914.

Veliki glavni stan poroča: Na vzhodnem bojišču so vzhodnopruske armade na severu 9. in 10. oktobra odbile vse napade 1. in 10. ruske armade. Zavržen je bil tudi ruski obkoljevalni poizkus preko Schirwindta, pri čemer je bilo vjetih 1000 Rusov. (Schirwindt je obmejna reka med vzhodno Prusko in Rusijo.)

Na južnem Poljskem so končine naših armad dosegle Vislo pri Grojecu.

Južno od Varšave je padlo 2000 mož II. sibirskega armadnega zbora v naše roke.

Nemci prodirajo v jugovzhodno Poljsko s štirimi vojskami. Ena prodira iz Krakova ob Visli, druge tri proti Varšavi iz Bendzina in Kališa.

Sreda, 14. oktobra 1914.

Veliki glavni stan, dne 13. oktobra, ob 10. uri popoldne: Na vzhodno-pruskem bojišču je 11. oktober potekel v splošnem mirno. 12. oktobra je bil odbit ponovni ruski obkoljevalni poizkus pri Schirwindtu. Rusi so s tem izgubili 1500 vjetnikov in 20 topov.

Na južnem Poljskem so naše čete južno od Varšave vrgle nazaj ruske prednje čete. Ruski poizkus, prekoračiti Vislo južno od Ivangoroda, je bil odbit in so imeli Rusi velike izgube.

Četrtek, 15. oktobra 1914.

Veliki glavni stan, 14. oktobra popoldne. Na vzhodnem bojišču so bili Rusi v bojih pri Schirwindtu poraženi ter so izgubili 3000 vjetnikov, 26 topov in 12 strojnih pušk.

Lyck je zopet v naši posesti. Bialo je sovražnik zapustil. Dalje proti jugu so bile ruske prednje čete vržene nazaj proti Varšavi ter so izgubili Rusi 8000 vjetnikov in 25 topov.

Petek, 16. oktobra 1914.

Veliki glavni stan poroča: Na vzhodnem bojišču se je napad na vzhodno Prusko, katerega so podvzeli Rusi z močnimi silami, izjalovil.

Napad naših čet, ki se na Poljskem ramo ob ramo bore z avstro-ogrsko armado, napreduje. Naše čete stoje pred Varšavo. Poizkušeno prodiranje osmih ruskih armadnih zborov iz črte Ivangorod-Varšava čez Vislo je bilo na celi črti z velikimi ruskimi zgubami odbito.

Po ruskih časopisih razširjene vesti o zaplenjenih nemških topovih 80 brez vsake podlage.

Sobota, 17. oktobra 1914.

Veliki generalni štab javlja: Rusi so 14. t. m. poizkušali se zopet polastiti Lycka. Ruski napadi so bili odbiti. Naši so vjeli 800 Rusov, zaplenili en ruski top in tri ruske strojne puške.

Mesto Lodz v Ruski Poljski je zopet v nemških rokah in ima nemško posadko. Lodz je veliko mesto jugovzhodno od Varšave in je središče poljsko-ruske industrije za bombaž. Danes šteje Lodz 320.000 prebivalcev, po večini katoličancv. Z okolico vred ima Lodz skoro 400 tovarn s 50.000 delavci, ki producirajo na leto za okoli 70 milijonov rubljev blaga.

Nemčija - Francija, Belgija, Anglija.

Ponedeljek, 12. oktobra 1914.

Vsa trdnjava Antwerpen, kakor tudi vsi forti so v nemških rokah. To poročilo je prišlo v soboto, 10. t. m., od 11. uri popoldne v Berlin.

Nemški listi pišejo: Z osvojitvijo Antwerpna je napravila Nemčija enega nasprotnika neškodljivega. Nemške čete obvladujejo sedaj celo Belgijo in se lahko zajedo na belgijski obali. Kaj to za Angleško pomeni, bo ta kmalu čutila. Z belgijske obali se bo, kakor hitro pade odločitev na Francoskem, lahko očistila tudi severozahodna francoska obal ob kanalu in Angleška bo morala z Nemčijo kot neposrednim sosedom računati.

Ena najvažnejših trdnjav na svetu je v komaj dvanajstih dneh padla. Za belgijskimi branitelji je stala Angleška in ščuvala. Kjerkoli se je pojavila misel, da bi se napravil konec grozotam s tem, da se mesto uda, je prišla vmes Anglija s svojim ugovorom. Ubogati so morali vsi, tudi kralj.

Možnost tako silovitega napada na Antwerpen je bila dana s tem, da so Nemci razpolagali s prevladujočimi topovi, ki so v kratkem času porušili vse utrdbe.

Cesar Viljem je brzjavil veliki vodinji Lujizi Badenski: Antwerpen je danes popoldne brez boja zaseden. Bogu se za ta sijajen uspeh v globoki ponižnosti zahvaljujem, Njemu čast. Viljem.

Iz bojišča v Franciji se poroča: Veliki glavni stan 11. oktobra zvečer: Zapadno od Lille je naša kavalerija porazila eno francosko konjeniško divizijo, drugo pa pri Harbrouku; Francozi so imeli težke izgube. Boji na zapadni fronti doslej niso prinesli odločitve.

Torek, 13. oktobra 1914.

Nemci so pričeli z obstreljevanjem trdnjave Belfort.

Sreda, 14. oktobra 1914.

Nemci so vkorakali v Gent z godbo, potem ko so zadnji Angleži mesto zapustili. Nemci so zasedli takoj mestno hišo, poštne urade in kolodvor. Pošt-

no blagajno so zaplenili in na mesto belgijske, francoske in angleške zastave razobesili nemško. Nato so razglasili, da sme mesto zapustiti kdor hoče, ampak samo do torka, naprej se ne bo dalo več nobeno dovoljenje. Mesto je zapustilo več sto Belgijcev.

Črtetek, 15. oktobra 1914.

Veliki glavni stan, dne 14. oktobra, opoldne: Od Genta se sovražnik, med drugim del antwerpske posadke, hitro umika proti zapadu k obali. Naše čete slede.

Lille je v naših rokah; vjeli smo ondi 4500 sovražnikov.

Petek, 16. oktobra 1914.

Francoska armada se je začela umikati na strateško črto Nevers—Dijon—Langres—Epinal, ker se je poizkus obiti nemško desno krilo, izjalovil.

Francoske izgube znašajo sedaj 150 tisoč mrtvih in 350.000 ranjenih vojakov brez vojnih vjetnikov.

Sobota, 17. oktobra 1914.

Nemške armade so se že pojavile med Dünkirchnom in Calaisom.

Nemčija, Avstrija-Japonska.

Iz Pekinga se poroča, da so izgubili Japonci veliko ljudi, ko so prodirali proti kiavčavskim utrdbam. Največ Japoncev je padlo, ko so korakali po zemlji, pod katero so zakopali Nemci mine, ki so jih razstrelili, ko so čez nje Japonci korakali. Samo nad eno mino je bil pognan v zrak in uničen cel bataljon Japoncev.

Petek, 16. oktobra 1914.

Neki angleški časopis objavlja iz Pekinga brzojavko, ki pravi, da se je obstreljevanje Čingtau-a (Kiavčav) od strani Japoncev zavleklo, ker je manjkalo cest za prevoz municije. Diplomatični odnosi med Tokio in Pekingom, t. j. med Kitajsko in Japonsko, so napeti.

V zraku.

Nad Parizom sta se pojavila 12. t. mes. dva nemška zrakoplova in vrgla v mesto 20 bomb. Ena bomba je padla na streho cerkve Notre-Dam, ne da bi se razpočila; druga bomba je padla na sosednji trg. Francoski zrakoplovi so pričeli zasledovati nemške zrakoplove.

Včeraj, 13. t. m., se je zopet pojavil nad Parizom nemški zrakoplov in vrgel šest bomb. Ena bomba je padla na severni kolodvor, kjer je prodrla stekleno streho in padla med dva železniška vozova. Ostale bombe niso napravile nikake škode. — Pri zavzetju trdnjave Antwerpen so sodelovali Zeppelinovi zrakoplovi, ki so metali v trdnjavo bombe. — Nad Varšavo se pripeljejo od časa do časa nemški zrakoplovi, iz katerih mečejo v mesto oklice. Policija je prepovedala oklice skrivati in čitati in je ukazala, da se morajo takoj izročiti stražnikom. Neki letalec je vrgel tudi nekaj bomb na vojaško važna ru-

ska javna poslopja. Ena bomba je padla tudi na kolodvor in je usmrtila nekega častnika, kar je napravilo veliko zmedo. Nad mestom so se pokazali že tudi večinoma ponoči, Zeppelinovi zrakoplovi. Razsvetljevali so jih sicer z metalci svetlobe in streljali na nje, a brez uspeha. Mesto Varšavo nameravajo Rusi na vsak način braniti. Hitroizpopolnjujejo trdnjave. Osebe, ki ne delajo pri trdnjavah, se jim ne smejo približati. — Pri Perronne na severnem Francoskem je nemška artiljerija prisilila neki angleški zrakoplov, da se je spustil na tla. Dva bavarska vojaka sta aretirala zrakoplovce. Dognalo se je, da je med njimi polkovnik Grey, brat angleškega državnega tajnika.

Na morju.

Skoraj vsako nedeljo se pojavi francosko brodovje pred Dubrovnikom. Povodom cesarjevega imendana sta bila Dubrovnik in Gruž okrašena z zastavami; ob 9. uri je bila napovedana cesarska maša. Ob tem času se je zagledalo francosko brodovje 36 enot. Deset torpedovk je priplulo pred Belavisto in so se pripeljale v Gruž. Štiri torpedovke so se pripeljale v pristanišče do zaloga koksa; najbrže so mislili Francozi, da najdejo premog. Francozi so pazdravljali občinstvo, ki se je izprehajalo ob obrežju in opazovalo prizor. — Francozi so se nato odpeljali, ne da bi bili moštvo izkricali. Francozi so obstreljevali z granatami dva avstro-ogrška hidroplana, ki sta križarila nad francoskim brodovjem, a brezuspešno. Popoldne se je odpeljalo francosko brodovje proti severu. — Nemška križarica »Leipzig« je potopila neko angleško križarico. — Francoska torpedna čolna 333 in 347 sta na visokem morju trčila skupaj in se takoj potopila. Moštvo obeh čolnov se je rešilo. Čolna ležita v globočini 300 metrov. — Nemci so potopili s torpednim strelom rusko križarico »Palado« z vsem moštvom. — Poročila, došla v Carigrad, izvajajo, da se opaža v ruskem črnomoškem vojnem brodovju že nekaj dni vznemirja-joče gibanje. Črnomoško rusko vojno brodovje so ojačili. Ruski mornariški minister se je podal osebno k poveljniku črnomoškega brodovja. V Sevastopolju je zboroval admiralski svet. Navzoči so bili mornariški minister Grigorovič, admiral Petrov Mankovski in podadmiral Rusin. Preden je izbruhnila vojna, sta bili za vojsko pripravljene križarki »Kagul« in »Pamjat Merkurja«, linijske ladje »Pantelejmon«, »Rostislav«, »Ivan Zlatoust« in »Jevstaz«, tri starejše linijske ladje, tri starejše topničarke, dvajset torpedovk, osem podmorskih čolnov, več raznašalcev in iskalcev min. Brodovje se izkazuje z desetimi vojnimi križarkami, 22 torpednimi rušilci, 13 torpedovkami, 5 minskimi ladjami, 11 podmorskimi čolni, 4 topničarkami, 7 transportnimi ladjami in 15 drugimi ladjami. — Iz Kostance poročajo, da so tam 14. t. m. slišali v daljavi na morju gromenje to-

pov ter sodijo, da sta se spopadli rusko in turško brodovje. Turško brodovje je prišlo do izliva Donave dvema nemškima parnikoma nasproti ter jih imelo spremiti v Carigrad. Nemška parnika sta plula pod turško zastavo. Ker jima je prišlo v varstvo skoro vse turško brodovje, sta morala voziti zelo važen tovor. Pomorski bitki pripisujejo tu odločilno važnost. — Angleška oklopna križarica »Hawka« je bilo v Severnem morju napadena in potopljena. Utonile je okoli 350 mož njene posadke.

Težko srce.

Snoči proso sosedu smo mele; rjul je vihar in švigale strele, v strahu zastala nam je beseda, srca kljuvala skrb nam je blede: vojska in grom brez konca in strela, krogle, granate, toča s šrapnela, milo nebo in rudeče oči, glad in mraz in potok krvi.

Pa smo zapele v noči viharu tisto o tički in o kosarni, tisto o očku, ki pismo so brali, in ki so mati zraven jokali, kolko noči da ni mogla zaspiti, fantka je treba bilo previjati, kolko še več prečutih jih bo, če ga sinka nazaj več ne bo.

Oča sosedov se je obrnil, solzo z očesa skrivaj utrnil, tiho zašapnila zraven mati: »Bog se vas usmili, bore soldati!« V težkih je srcih misel nam vstala v Suši bo jutri maša se brala, pojmo Marijo prosit za njé, da bo polajšano težko srce.

Goroujka.

Dom in svet.

Nadvojvoda Franc Salvator se je v ponedeljek ob pol 12. uri dopoldne pripeljal v Ljubljano ter je tekom dneva inspiciral bolnice Rdečega križa. S kolodvora se je peljal v belgijsko vojašnico; od tu ob pol 2. uri k deželni vladni nato v Leonišče, v Franc Jožefov azil. Okolu 5. ure popoldne se je nadvojvoda pripeljal v Ljudski Dom, nakar se je peljal v hotel Union.

Nadvojvoda Karel Franc Jožef je imenovan za najvišjega imejitelja pešpolka št. 19. (Imejitelj 19. pešpolka je bil prej nadvojvoda Franc Ferdinand. Polk je iz Gyora. Pred vojsko je bil nastanjen na Goriškem.)

Novi državni tajnik sv. očeta. Za državnega tajnika apostolske stolice je imenovan kardinal Pietro Gaspari.

Dekan M. Arko odlikovan. Nadvojvoda Franc Salvator je kot namestni protektor avstro-ogrškega »Rdečega križa« podelil dekanu Mihaelu Arko v Idriji bronasto častno svetinjo za zasluge za »Rdeči križ«.

Pregledovanje črnovojnikov prvega poziva. Med črnovojniki, ki niso bili poklicani v vojaško službo, ker so bili pri novačenju kot nesposobni spoznani ali pa superarbitrirani, je veliko krepkih mož, ki bi bili sedaj popolnoma sposobni za vojaško službo. Mnogi izmed njih, ki so bili takrat slabotni, so se okrepili; njih telesne hibe so tekom let izginile. Mnogo drugih je bilo spoznano za nesposobne, ker so bili morda prestrogi predpisi to provzročili. Ker postajajo zahteve naše obrambe vedno večje in je treba velik rezervar izurjenih vojni obvezancev ustvariti in brambno breme na celo prebivalstvo pravično razdeliti, se bo pregledal prvi poziv črnovojnikov, da se vidi, v koliko so ti črnovojniki sposobni za vojaško službo v črni vojni. K temu pregledu bodo prišli vsi črnovojniki rojeni v letu 1878. do leta 1890., v številki tudi to leto, ki so bili do leta 1913. pri novačenju kot nesposobni ali pa so kot superarbitriranci iz armade izstopili. Izvzeti so sledeči: Tisti, o katerih je obče znano, da so za črno vojno popolnoma nesposobni. Tisti, ki se že uporabljajo v vojski, četudi delajo druga dela in ne nosijo orožja. Ravno tako tisti, ki so že namenjeni za taka dela. Nadalje prostovoljci, ki že služijo v armadi. Izvzeti so tudi tisti, ki so bili letos kot nesposobni spoznani in pa oni, ki so bili že kot črnovojniki superarbitrirani. Ravnotako je sklenila ogrska vlada, da se pregledajo vsi črnovojniški obvezanci od 24 do 36 leta, ki niso še vojaško izurjeni. — Pregledovanje črnovojnikov prvega poziva se prične 15. novembra.

Svetovna vojska bo naslov novemu delu, ki ga prične izdajati Katoliška Bukvarna v Ljubljani. Že danes opozarjamo na tozadevni oglas, priobčen v današnji številki. Delo obeta biti izredno zanimivo in bo brezdvomno našlo mnogo naročnikov ne samo med ljudmi, ki gledajo vojsko samo od daleč, temveč tudi med našimi vojaki, katerih junaštva bodo natančno popisana. Naročnina posameznim sešitkom, ki bodo prinašali tudi mnogo lepih slik iz bojnih polj, je postavljena tako nizka, da si delo omisli lahko vsakdo, ki hoče imeti enotno, jasno sliko velikih dogodkov svetovne vojske.

Kolera v Ljubljani. — Smrten slučaj. — Še dva vojaka obolela. Na kolero oboleli Jožef Mantinger iz Košane je pred kratkim umrl. Bolna na kolero sta še dva vojaka.

Trije duhovniki v vojnem ujetništvu. Po poročilih z bojišča se nahajajo sedaj trije avstrijski vojaški duhovniki v vojnem vjetništvu. Med temi je tudi bivši državni poslanec, sedaj ministerialni uradnik, dr. Drexel, kateri se je prostovoljno priglasil za vojnega kurata k tirolskemu polku cesarskih lovcev št. 2. Da je že toliko duhovnikov v vojnem vjetništvu, priča, da se duhovniki ne strašijo nobenih vojni težav in gredo celo v prve bojne vrste, da podelijo zadnja tolažila ubogim ranjencem. V avstrijski armadi je sedaj 1100 voja-

ških duhovnikov. Zadnji teden jih je bilo na novo vpoklicanih zopet 96, kateri opravljajo svojo težavno službo med kontumacijskimi postajami ter v vlakih, ki vozijo ranjence z bojišč. Dne 11. oktobra je bilo v bolnišnice za vojake, ki so oboleli za kužnimi boleznimi, odposlanih z Avstrijskega in Ogrskega zopet 20 duhovnikov. — Z Dunaja smo od verodostojne strani dobili poročilo, da je 16 vojaških duhovnikov, o katerih se ne ve, ali so padli ali pa so v vojnem vjetništvu.

— **V vojnem stanju se mora brezpogojno ubogati.** Pri postaji Kresnice je vozil te dni črnovojnik 18 letni Peter Mrak iz Prebacevega štev. 42., občina Hrastje, okraj Kranj. Rekel je da hoče iti v gostilno spit četrtinko vina. Službujoči častnik mu je to prepovedal. Fant se častniku ni pokoril. Zavozil je kljub prepovedi proti gostilni, nakar je častnik potegnil revolver in ustrelil proti fantu. Kroglica je fanta zadela v čreva, katera mu je razmesarila. Fant je včeraj v dež. bolnici umrl.

F.M.L. Kusmanek.

Podmaršal Kusmanek. V sedanji vojni je poveljnik v trdnjavi Przemysl podmaršal Kusmanek. Ko so Rusi trdnjavo obkolili in ljuto napadali, se je sijajno branila ter prizadejala Rusom do 40.000 mož izgub. Kusmanek je bil rojen 1. 1860. v Hermannstadtu na Sedmograškem; predno je bil imenovan za poveljnika Przemysla, je bil vodja prezidialnega urada v vojnem ministrstvu. Pred par leti pa je služboval tudi v Ljubljani.

Ranjeneec prestopil v katoliško cerkev. Nevarno ranjeni koroški vojak Peter Maurer, ki je kot protestant vedno nosil Marijino svetinjico, je izrazil željo, da prestopi v katoliško cerkev. Te dni je bil sprejet v katoliško cerkev. Krstni boter mu je bil deželni odbornik dr. Pegan. Kakor čujemo, se ranjencu zdravje boljša.

— **Nesreča na železnici pri Lüttichu.** — Nekaj Avstrijcev prizadetih. Iz Kolina na Nemškem je došla cenzurirana brzojavka g. poročnika Mühlbauerja, zeta g. A. Casagrande v Ajdovščini, da se je 16. t. m. pri Lüttichu zgodila železniška nesreča, pri kateri je ostal mrtev stotnik Amann in je bilo ranjenih mnogo oficirjev in moštva 8. trdn. artil. bataljona iz Ajdovščine, kateri se je od-

likoval s težkimi možnarji pri obstreljevanju trdnjav Lüttich, Namur, Maubeuge in Antwerpen. Kakor znano, je nemški cesar odlikoval bat. komandanta polkovnika Langerja in mnogo častnikov in podčastnikov, med njimi tudi častnika Mühlbauerja z železnim križem. Stotnik Amann je bil temeljito izobražen oficir in zelo priljubljen pri vojaki, kakor tudi pri civilistih.

Novi grobovi. Na severnem bojišču je padel dr. Ivan Majerle, poštni uradnik v Trstu in naš pristaša. — V Lipnici na Štajerskem je 10. t. m. umrl č. g. Leon Črček, rodom iz Zužemberka. — V Oseku na Vipavskem je umrl dne 14. t. m. pri svojem sinu č. g. vikarju vpokojeni nadučitelj Josip Franke. — V Gor. Vrtojbi je pretečeni petek, dne 9. t. m., nenadoma umrl posestnik g. Ivan Batistič, po svoji značajnosti priljubljen daleč okrog. Bil je vzor krščanskega moža. Umrl je med sv. mašo v cerkvi z rožnim vencem v roki. Bil je ustanovitelj šentpeterske pesojilnice. — Na severnem bojišču je padel profesor c. kr. slovenske državne gimnazije v Gorici dr. Edvard Dolinšek.

Prošnja. Uredništvo »Domoljuba« prosi prav uljudno vse one, ki imajo pisma, katera so pisali slovenski vojaki z bojev, da jih pošljejo uredništvu v pregled. Rabila se bodo ta pisma za novo delo, ki začne izhajati prihodnji mesec v »Katol. bukvarni« v Ljubljani in se bo imenovalo »Svetovna vojska«. Pisma se bodo po pregledu vrnila pošiljateljem nazaj. Vsako pismo se bo hvaležno sprejelo.

Nesreče. 23letna Ivanka Tence v Trstu je imela razmerje z dijakom Hackerjem. Dijakovi starši so dekleta neprestano preganjali. V petek, dne 9. t. m., dopoldne jo je Hackerjeva mati na ulici ustavila in zahtevala, da se odpove njegovemu sinu. Ivanka Tence si je nato kupila karbolne kisline, šla pred Hackerjevo stanovanje in se ondi zastrupila. Zdravnik je prišel prepoznati, dekle je bila v pol uri mrtva. Ko je za to zvedela njena 18letna sestra Amalija, s katero sta skupaj stanovali, se je tudi ona zastrupila in umrla. — Delavec Jožef Teran je v pivovarni Union prenašal zaboje s pivom ter je pri tem padel in si rebra tako poškodoval, da je postal delonezmožen. — Dne 6. oktobra je neznano kam odšel z doma 22letni slaboumni mladenič Jožef Judnič iz Kota št. 19 pri Semiču. Na Vršnih selih so ga videli iti proti Ljubnu. Fant je visoke postave, na eno oko nič ne vidi, dasi se to precej ne zapazi. Odšel je v slabi sivkasti, skoro razdrapani obleki. Kdor bi ga videl, naj ga vpraša odkod in čegav je; po domače se mu reče Maticov. Naznani naj se blagohotno v Semič. — Ignacij Mandelj, premogar na Mirni, se je ponesrečil. Dobil je težke poškodbe na glavi in je bil nezavesten prepeljan v kandijsko bolnišnico. — Dne 13. t. m. popoldne je v papirnici Leykam-Josefsthal v Gratkornu delavec Franc Stramšak, oče več otrok, na

še nepojasnen način padel v takoimenovani »kolerengang« in bil s kostmi vred zmlet. Njegove ostanke so z lopato pobrali v krsto in prenesli v mrtvašnico.

Odlikovanje. Na 59. potovalnem zborovanju in razstavi nemških, avstrijskih in ogrskih čebelarjev, katero se je vršilo letos od 25. do 30. julija v Požunu na Ogrskem, je ocenjevalno sodišče (katero je sestavljeno iz priznanih strokovnjakov raznih držav) podelilo g. Janko Strgar, čebelarju in trgovcu s čebelami v Bitnjah pri Boh. Bistrici, veliko državno kolajno kr. ogrskega poljedelskega ministrstva in priznalno diplomu. Z navedenim je g. Strgar dobil v enajstih letih 62 odlikovanj. Njegovo ime kot čebelar in trgovec s kranjsko čebelo je znano v vseh delih sveta izven Evrope, kamor pošilja kranjsko čebelo. G. Strgarju, kateri se res marljivo in požrtvovalno trudi ohraniti in pridobiti veljavo kranjski čebeli, iskreno čestitamo!

Most zgrajen z človeškimi trupli. Ko so se Nemci umaknili v Vzhodni Prusiji pred Rusi, so svoje čete zbrali za Deimo na črti Tapiau—Labiau. Tu so morali Rusi doprinesiti težke žrtve, a končno le niso dosegli ničesar. Naši so razstrelili pri Labiauvu železniški most; Rusi so nato pričeli graditi lesen most, katerega so poizkusili večkrat dovršiti, a vedno brezuspešno. Vkopani naši topovi in strojne puške so z nasprotnega brega ponoči in podnevi kosile ruske kolone in jim zadale strašne izgube. Ob bregu so se mrtveci v visoke griče nakopičili in so mestoma celo zajezili Delmo tako, da je jez mrtvih Rusov štrlel nad vodno gladino in da je tvoril pravcati most. Reka je le počasi strašen jez nadvladala in odnašala mrtlice. Boj je tam divjal skoraj dva tedna.

Nemci zbirajo prispevke za avstrijske topničarje. Župan trdnjavskega mesta Metz je naznanil dunajskemu županu, da zbira prispevke za naše vojaške, ki so prišli z motornimi baterijami jemat belgijske in francoske trdnjave. Pravi, da se je nabralo že veliko prispevkov.

Opozarjamo na današnje dopise, iz katerih vseh je razvidno, kako vzorno, pobožno in pošteno se obnašajo pri nas Poljaki begunci.

Usoda naših državljanov v sovražnih deželah. Začetkom vojske so naši sovražniki v svojih deželah pridržali veliko avstrijskih državljanov, ki niso mogli več domov. Danes je kraj in usoda velike večine teh oseb znana. »Rdeči križ« že danes posreduje poštno zvezo med temi vjetniki in nami. Naše zunanje ministrstvo pošilja političnim internancem na Francoskem in Angleškem tudi denar do 300 kron, in sicer potem ameriškega poslanika na Dunaju. Ta nakaže ameriškim poslanikom v Londonu in Parizu denar kar brzojavno. Upanje je, da se bo to omogočilo tudi političnim jetnikom na Ruskem. Iz Angleškega se smejo vrniti sledeči Avstrijci: Otroci in žene; možje od 18. do 50.

leta samo tisti, ki so na podlagi zdravniške preiskave spoznani za nesposobne za boj, dalje zdravniki, kirurgi in duhovniki. Upati je, da se bo tak sporazum sklenil tudi med Francijo, Rusijo in Avstrijo.

Velesalo je naslov zelo lepi knjižici, katero je izdala župna cerkev velesalska, spisal pa g. župnik P. Bohinjec. Zgodovinski in cerkveni opis je to, ki bo brezdvomno zanimal vsakogar, kdor pozna znamenito božjo pot velesalsko. Knjižico krasi mnogo lepih slik, kar jo dela še bolj prikupno. Gradivo je skrbno zbrano na podlagi zgodovine. Mnogoštevilnim častilcem velesalske Mater Božje knjižico toplo priporočamo.

Dva znamenita moža sta umrla prejšnji teden. Voditelj nemških katoličanov, zlasti za delavstvo mnogozaslužni tovarnar Franc Brandt v M. Gladbachu in pa voditelj francoskih katoličanov grof de Mun. Znamenite so besede tega poslednjega, ki jih je pred izbruhom sedanje svetovne vojske zaklical francoskih framasonom. Dejal je: »Ne bojim se tvojim nemškemu orožju kot se bojim molitve Nemcev. Te njih molitve jim bodo zagotovile božjo pomoč.« Globoke, proroške besede so bile to, ki se že vresničujejo. Da, Francozi, vaša nevera je vaša poguba. Če bi imeli mnogo takih mož kot je bil grof de Mun, bi vam bili prihranjeni strašni porazi, bi do vojske ne bi prišlo.

Smrt seka sedaj in žanje. Njena kosa pa ne dela samo po bojnem polju, temveč posega tudi v mirne domove raznih velikih mož, velikih narodov. Za časa te vojske je pobrala med drugimi brezštevilnimi že tele znamenite moše: Sv. Oče Pij X., ruski poslanik Hartwig, rumunski kralj Karol, voditelj nemških katoličanov Franc Brandt, voditelj francoskih katoličanov grof de Mun, knez Schwarzenberg, laški zunanji minister in še mnogi drugi znameniti, ki bi bili ravno v sedanjem času ljudstvu tako potrebni, so morali v grob. Da, smrt žanje kot že ni stoletja!

Mesto Antwerpen, katero so Nemci vzeli, mora plačati Nemčiji 625 milijonov frankov vojne kontribucije.

Nov izum v službi nemške vojske. Brzojavni urad glavnega stana more samo zato odgovarjati na veliko število vprašanj, ki dnevno prihajajo, ker ima najhitrejši brzojav. To je popolnoma nov nemški izum, ki je bil popolnoma tajno preizkušan pri tvrdki Siemens & Halske in tako spopolnjen, da se more v eni minuti z obeh krajev poslati do 1000 črk in znamenj ob istem času. Ravno isti čas more poročati postaja A v B in nasprotno B v A po eni in isti žici. To iznaša v minuti 2000 besed. Ako se nepretrgoma po noči in po dnevi dela more se odposlati 8000 do 9000 brzojavov.

Požar v ladjedelnici v Tržiču. Dne 14. t. m. se je vnelo v ladjedelnici leseno ogrodje velikanske trgovske ladje, ki se tamkaj gradi. Škoda je precejšnja.

Kako je ogenj nastal, se ne ve. Sodijo, da so se vneli leseni deli od žarečih žeblijov, ki jih zabijajo vanje.

Učiteljstvo v vojski. Na Kranjskem je šlo v vojsko 90 učiteljev, 45 profesorjev in 2 nadzornika.

Tomaž Pavšler v Kranju je s svojo pravdo proti kranjski deželi propadel tudi na Dunaju pred vrhovnim sodiščem. S tem je ta stvar rešena tako, kot se je že naprej vedelo.

Razprava o umoru v Sarajevu se je pričela, kakor smo že poročali dne 12. t. m. Razprava bo trajala tri tedne. Glavna krivca sta morilec Princip in metalec bomb Čabrinović. Poleg teh dveh sedi na obtožni klopi 20 drugih mož in mladeničev, ki so obtoženi, da so vedeli za nameravani umor in pomagali zarotnikom na več načinov. Razprava bo odkrila mnogo zanimivosti. Med drugim je povedal Čabrinović, da je v Belgradu bil pred umorom, pomladi, predstavljen srbskemu prestolonasledniku Aleksandru.

Našla se je 9. oktobra torbica, napolnjena z manufakturnim blagom. Več se izve pri Iv. Kosu, Malavas 35, Ježica.

Proti klanju telet. Poljedelsko ministrstvo je izdalo naredbo, da se omeji klanje telet.

Zaplenjene žitne zaloge. Poroča se, da so v nekaterih okrajih na Moravskem oblasti zaplenile velike zaloge žita in drugih živil, ki so jih bili nakopili posamezni spekulant. To se je zgodilo zato, da se prepreči ponovno zvišanje cen.

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje:

Ljudska posojilnica

Ljubljana

Miklošičeva cesta štev. 6

(tik za frančiškansko cerkvijo)

sprejema hranilne vloge, za katere jamči dežela Kranjska, in jih obrestuje po 4³/₄ % brez kakega odbitka.

Uradne ure od 8. zjutraj do 1. popoldne.

Glej inserat!

Dopisi.

Sv. Duh pri Stari Loki. Vojni metetež zahteval je tudi tukaj lepo število naših fantov in mož. Kot se čita, se ravno naši slovenski vojaki junaško bore, se polni hvale priznanja visokih oseb. Semkaj je prišel na kratek dopust posestnik Bernik. V boju v Galiciji mu je krogla odbila do členka kazalec desne roke. Prinesel pa je seboj ruski plašč, ki ga je dobil tako-le: Ko se je že ranjen

vračal sam k saniteti da ga obvežejo, ga dohitita dva Rusa s klici »počkej«. Bernik videč da bo šlo za življenje, le kdor bo hitrejši zmaga, se zakadi s silo bajoneta v prvega; drugi videč da je tovariš padel jo ubere s klici: »pucaj,« seveda je to veljalo prebodenemu tovarišu. Tekel je da niti Bernik ni mogel več streljati za njim. Premagnemu Rusu je vzel plašč in puško, ki jo je pa moral izročiti poveljstvu, plašč so mu pa drage volje pustili v spomin, njegovega junastva. Tukaj imamo tudi čez 30 poljskih begunov, v Stari Loki pa je poljski duhovnik, tako da verske dolžnosti opravijo lahko v svojem jeziku in obredu. So jako verni ljudje in mirni. Pred tednom je poljski rodbini umrlo malo dete, ki bo sedaj počivalo daleč od rodne zemlje. Naj bode ta poljska cvetka v zameno morda mnogim slovenskim junakom, ki jih bo krila hladna gališka gruda. In še čez mnogo vrsto let bodo romale misli poljske matere na našo zemljo, kjer ji počiva, čaka vstajenja, njeno dete. Istotako bodo hitele misli in srca slovenskih vdov — sirot tja, kjer počivajo junaki, ki so dali življenje, cesarju, domovini. Te dni sta klicana dva poljska fanta na nabor v Ljubljano. Pri slovesu podarila jima je hčerka gospodarja krasne šopke zadnjih jesenskih rož. Tudi to je spomina vredno, dekle bo lahko zapomnila, kdaj je krasila poljske fante z našim cvetjem, ki so bili klicani daleč od domovine na nabor. Tudi fanta bosta pomnila da jim je v nesreči podalo slovensko dekle kito cvetja iz ljubezni bratov v nesreči. In če se ne vrne več v naše kraje, ta spomin jih bo spremljal. Tako hite misli, se križajo naša pota, vse pa preveva le ena iskrena želja: Bog podeli zmago avstrijskemu orožju.

Iz Ambrusa. Poročil se je v Ambrusu dne 12. t. m. gosp. Janez Hrovat iz Kala. Bil je odličen član več naših organizacij, zlasti telovadnega odseka »Orel« trobentač, bil je tudi že več let marljiv in dober pevec cerkvenega pevskega zbora, ki ga bode gotovo pogrešal pevski zbor. — Stopil je v zakonski stan z gđ. Ivanko Šinkovic iz Ambrusa, bila je tudi nevesta vrla članica vseh deklških zvez, zlasti Marijine družbe. Mladima poročencema želimo obilo sreče in božjega blagoslova. Mladi par so sprejeli pred oltar »Orla« v krogih.

Zagorje na Pivki. Kakor drugodi, nahaja se tudi pri nas nekaj beguncev iz Galicije, in sicer v Zagorju 23, na Rateževem Brdu 5. Večinoma so ženske in otroci. Ena premožna gospodinja iz okolice Przemysla pripoveduje, da je ravno zamesila kruh, pa je morala vse pustiti in bežati. Ljudstvo je globoko verno, naši ljudje so se kmalu privadili njihovu jeziku in se dobro in lahko z njimi razumejo. — Padel je v vojski na severu 8. septembra tukaj rojeni Ciril Domicelj. Naj v miru počiva! — Občna draginja se tudi tukaj pozna. Čudno se nam je pa zdelo, da so naši trgovci za nekaj časa usta-

vili prodajo petroleja in ti ubogi ljudje so hodili po pol litra petroleja notri v Knežak k Urbančiču. Če ga je ta lahko prodajal, zakaj pa naši ne, ker so ga imeli. Eden je oddal cel sod petroleja na Bač, za svoje domače stare odjemalce ga pa ni imel. V Zagorju potrebujemo velike neodvisne trgovine. Kolikor vemo, hoče po končani vojski odpreti Urbančič iz Knežaka veliko filijalko v Zagorju, kjer se bo vse dobilo. Ljudje to z veseljem pozdravljajo in težko pričakujejo.

Žužemberk. Žužemberčani se postavimo. V svoji sredi imamo gospoda dekana, menda najstarejšega gospoda v celi šofiji. Še ni dolgo, ko je obhajal enoindevetdesetletnico svojega življenja. Koliko je storil za nas, ve povedati le knjiga življenja, ki je notri vse popisano. Bog ga ohrani in mu izpolni želje, ki mu jih narekava v ljubezni še vedno mlado srce. — V nedeljo 11. t. m. so se oblekli hribi naokoli z belo obleko. Nam v dolini je sicer prizanesel sneg, ne pa mrz. A kljub temu se pridno sučejo prsti naših žen in deklet, še posebno pa trških gospa in gospodičen, ki drže skoro nočindan v rokah pletivo in pletivo za naše vojake. Pa imajo tudi kaj v rokah držati. Ko smo namreč imeli v cerkvi darovanje za to, da se poskrbi vojakom topla zimska obleka, se je nabralo okoli 180 K. Potem je posegla v žep še ena roka in na kupčku je ležalo celih 220 K. Še nekaj. Lahko smo ponosni, saj imamo s čim biti. Tudi pri nabiranju za »Rdeči križ« se je steklo okoli 500 K skup. No, pa za take junake, kakor je naš Alojzij Novak, ki mu je prisodila, navadnemu pešču, vojaška gospoda v plačilo za hrabrost srebrno svetinjo prvega reda, radi žrtvujemo sebe in svoje.

Iz Idrije in okolice. Veliko pregnanih Poljakov je prišlo v našo okolico. Ljudje so se jim kmalo privadili in bratje so biti tudi zadovoljni. Ako bolj počasi govore, posebno zadnje zloge čisto naglašajo, se jih lako razume. Pripovedujejo radi o svojih razmerah in še ne tožijo preveč, ko so morali vse zapustiti. Kako težko jim de v tujini smo spoznali v priliki, ko so bili nekateri železničarji in poštni uradniki pozvani naj navedejo svoj naslov in bivališče ter naj bodo pripravljeni, da se takoj povrnejo, ko se jih kliče. »Ah našim gre na bolje, Moskovitarji bodo zapodeni in dežele, kmalo se vsi vrne-mo,« so oveseljeni klicali drug druge-mu. — Brali ste v časnikih, da se je po njih zanesla kolera celo v Idrijo. Nam se je začetkoma neverjetno zdelo. Saj reveži so morali v naglici vzeti seboj za silo le nekaj oblekel, štiri dni so se vozili po železnici, kjer niso dobili primerne hrane. Toraj trud, napor, lakota, drugo podnebje, prehlajenje, nenavajena hrana, kaj ne bo napravilo kake driske. Razume se, da se pa še poveča taka notica. Zato smo kar slišali: štirje so že poleg prvega oboleli, postrežnica je dobila kolero itd., a v par dneh je bilo vsega konec. V ponedeljek

12. t. m. so smeli reveži zopet na prosto in prva pot jim je bila v cerkev. Da po-božno je to ljudstvo. Le glej ga kako med sv. mašo mirno kleči, nobeden se ne gane, ali kaj spregovori, celo otroci poleg odraščanih tiho prekleče vso ma-šo. V hiralnici na Marofu je več dru-žin, vsako popoldne ob 2 gredo v ka-pelo molit rožni venec ali peti litanije M. Božje. Imajo pa en pristavek več kakor mi. Dodajo še h koncu: Sveta Marija, kraljica Poljske, prosí za nas. — Iz Spodnje Idrije sporoča mlad vo-jak — Orel — da je dobil srebrno sve-tinjo II. vrste za hrabrost. Ne piše, ka-ko jo je zaslužil, samo to-le pove: Dragi oče! Vi ste mi rekli pri odhodu na vojsko: Bodi pogumen in hraber, a boj se Boga, ki te povsod vidi. Tega sem se držal vseskozi, in kakor vidite ni bilo prez uspeha. Taka pohvala dobro de-ne, kakor mi bodo radi tega dobro do-šli 7 K 50 vin. na mesec, katere bom potegoval celo življenje radi srebrne svetinje. Ko kaj več piše o svojem de-janju homo o njem še bolj natanko po-ročali. A radi njega ni samo oče pono-sen, temveč tudi društvo »Orel« si v čast šteje imeti v svoji sredi tako po-gumnega in hrabrega člana.

Pripravite domača zdravila.

Naše srce in naše misli so vedno pri naših junakih na bojnem polju. Dan radosti za nas vse ko se bodo vr-nili s častnimi ranami, z zmago oven-čani. Misliti pa moramo, da bo marsi-kater prehlajen, mrzličen, ozebljen, da jih bosta opominjala udnica in trganje na bojne napore. Treba bo torej zdrav-il. Najboljša niso daleč. Še zeleni tr-potec, materna dušica, praprot, na go-rah se beli plašček Device Marije, ob jarkih rase še gabez, po vrtili dehtita še majaron in žajbelj, vinska rutica in pelin kljubujeta slani. Posušen je be-zeg, dozorel je brinj, o prvem mrazu dozore ošipke in ternulje, ob mejah kliče rdeča bluščeva jagoda: koplajte mojo zdravilno korenino predno jo po-krije sneg.

Tropotec naberi s korenino vred in posuši. Čaj osladi s kandisom ali z me-dom in kani vanj limoninega soka. Je izvrstna pomoč za vsak prehlad, kašelj in druge pljučne bolezni, popravi vso kri. — Kdor premore in utegne naj si pripravi tropotčev sok: Naberi tropot-ca, malo nizkega regrata s korenino vred, malo cikorijske ali visokega regrata, malo gladovnika (Capsella bursis). To operi skrbno, tolči z lesenim batom na leseni deščici, razreži, nalij vode to-liko, da pokrije in kuhaj v lončeni po-sodi dve do tri ure. Potem iztisni ze-liščno goščo, pristavi tekoče zopet na ogenj, deni ravno toliko kandisa, kol-i-kor je tekočega in kuhaj polagoma, dokler se ne pokuha za štiri — pet pr-stov — bolj ko je kuhano boljše je. Po-tem deni plateno krpo nalij in vličaj

sok v čiste in suhe steklenice. Zamaši prvi dan bolj na rahlo, četrti dan zahij zamašek in zapečati. Se drži na hladnem in suhem prostoru več let. Je izvrsten lek za jetiko, hripavico, zlatenico, vročino, naduho in kašelj. Ako je bolezen zelo huda dajaj vsake pol ure žličko. Starim ljudem za zadela prsa zjutraj in zvečer žlico.

Materne dušice nasuši za kopelj, ki krepi kile in kosti. Čaj je pomoč opešanim žlvcem in očem.

Praprotina postelj, čaj in kopelj, potegnejo bolezen iz človeka posebno udnico in terganje.

Plašček Device Marije (Alehemilla) je dragocena pomoč za vse bolezni vsled prehlada, njegov čaj je tudi zelo okusen. Župnik Aingle ga priporoča za notranje ženske bolezni.

Gabezovo (Symphitum) korenino izkoplji, očedi hitro in prepeži za sušiti ali skuha iz nje mazilo ali zdravilo za pljuča. Prah suhe korenine ali nakladek sveže, celi kost in zdravi rane, ustavi hitro kri. Za mazilo kuhaj ocvrek, iztisni olje in stopi v njem voska, toliko da dobi mazilo pravo gostost. Predno se ohladi mu primešaj par kapelj arničine tinkture. Korenina za mazilo ne sme biti mokra od vode sicer bi plesnelo mazilo. V tem slučaju ga je treba dobro prevreti, tudi shraniti ga moraš na suhem. Mazilo okrepi kite in kosti, zdravi rane, utiraj ž njim opešane noge, ali život in povrnila se bo moč. Gabezova mezga: Operi obeljeno korenino, kuhaj in odlij prvo vodo, nato drugo, pobiraj pene. Ko je korenina mehka pretlači skozi sito, deni ravno toliko kandisa in par kislih jabolk, kuhaj, dokler ni gosto, imela boš izredno dobro zdravilo za pljučne bolezni.

Majaron in žajbelj kuhaj za krče in za nahod, devaj ju za obkladke. Za nahod poteguj majaronov čaj v nos, za grlo, skorbut, gnojne dlesni kuhaj žajbelj na jesihu in si izpiraj usta in telo. Za kašelj kuhaj žajbelj na mleku. Za grinte in kraste, lišaje, prevre žajbelj na koštrunovem loju in olju. Za zatečene noge, prisad, udnico, kuhaj žajbelj na olju, dokler ne počrni, potem pretlači olje, raztopi v njem malo kafe, prekuhaj na olju platneno krpo in ovij bolni ud s kolikor mogoče vročo, vrh te zavij flanelasto krpo. To se ponovi po potrebi, prisad izgine in otok oplahne. Krpi morata biti vedno dve, vsaka krpa se mora prekuhati na olju.

Za pokvarjen želodec nastavi pest pelina in pest vinske rutice na 1/2 l. žganja, ko je stalo štiri dni odlij in dajaj po 30 kapelj na vodi dvakrat na dan. Za želodčno mrzlico kuhaj na rdečem vinu sladkor in listek muškatovega cveta, ko je prevrelo dobro vrzi v vino malo pelina, toliko da prevre, precedi in pij gorko — najbolje pred napadom mrzlice. Za naduho deni pelina na prsa.

Bezgove jagode, terjak in ocedek, so najboljše pomoč za grižo, prehlad, mrazenje, udnico. Kdor je udnichen naj pije več mesecev čaj jagod ali ocedka,

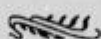
Najbolj zmrznjen človek se segreje, če mu skuhaš čaj iz žlice terjaka, soka polovice limone, kepe sladkorja, žlice medu in žlice žganja.

Brinjevi obkladki črez pas izvlečejo sesednine in prehlad iz droba. Stolci jagode brinjenke, zavrej jih na jabolčnem kislu in pšenični moki, namaži na platno, štiri prste visoko in za en cm debelo in naveži okrog pasu, odvzemi kadar se je posušilo na koži, ali če jame srbeti. Tak obkladek deni na trebuh za bolečine v mehuru. Za udnico obesi volneni koc v brinjev dim in zavij bolnika v gorki koc, da se izpoti.

Ošipke kuhaj za ledvične bolezni, za pesek in kamen v mehuru.

Ternulje kuhaj za grižo in vodenico, za kar pomagata še bolj ternuljino vino ali žganje.

Blušč (Brunia) ali divjo bučo olup in kuhaj 4 ure na olju, odlij olje in dodaj mu toliko sveže svinjske masti, da bo gosto mazilo. Prevre na tem še par pesti vinske rutice, majarona, žajbelja in bosiljaka. Potem iztisni mast in nareži vanjo malo kafe. Spravi v dobro zamašeni posodi, maži s tem bolne ude, omeščali in okrepili se bodo. Za prav hudo udnico namoči krpo v vroče mazilo in ovij ud. Je pomagalo dostikrat, ko ni bilo druge pomoči.

Gospodarske vesti.

SLADKOR.

Ko je vojska nastala, so se mnogi bali, da bo naglo tudi sladkorja zmanjkalo. Kupovali so ga tudi reveži po cele grude, da so bile vse zaloge v par dneh prazne. Strah je bil prazen. Sladkorja v Avstriji gotovo ne bo zmanjkalo. Na tisoče vagonov je Avstrija vsako leto sladkorja izvažala. Ker je sedaj izvoz nemogoč, imajo tovarne še zelo velike zaloge lanskega sladkorja, katerega ne morejo v denar spraviti, ker ga ni mogoče na tuje prodati. Sladkorna pesa, iz katere se pri nas sladkor dela, je letos prav obilno obrodila. Zdaj je začelo bogate karteliste skrbeti, kam bodo s sladkorjem. Več kakor tretji del je ostal lanskega pridelka. V času vojske na izvoz še misliti ni. Drugo leto, če vojska poneha, ne bodo mogli one množine, katero bi zdaj na tujem povžili, v denar spraviti, ker bodo rabili zopet le za sproti.

Predlagali so že nekateri, da bi se sladkor za hrano mesto moke in krmo za živali porabil. To so norčije, kdo reče. In vendar je to popolna resnica. Za 100 kg sladkorne pese dobi kmet 2 K 10 h do 2 K 40 h. Iz 100 kg pese se napravi 16 kg sladkorja. Če se računijo vsi upravni stroški in obrestovanje glavnice prav visoko, stane 100 kg sirovega sladkorja 18 K, izdelani sladkor kakor ga uživamo, pa 24 K. Računimo še za trgovca in vožnjo 4 h, bi se sladkor prav lahko prodajal po 28 h, za krmo živine le 22 h sirovi sladkor. Hra-

nilna vrednost sladkorja je prav malo manjša, kakor pšenične moke. Po učenjaku Kellnerju ima najboljša pšenična moka 4183 hranilnih jednot, sladkor pa 3955. Pšenična moka stane danes okoli 60 h 1 kg, sladkor z malo manjšo vrednostjo bi stal le 28 h pri nas. Koliko rajši bi pa mladi in stari otroci povžili 1/4 kg sladkorja, kakor pa četrt kg kruha. Da je sladkor res dober, se je pokazalo pri vojakihi. Angleži uživajo vsaki dan okoli 80 g sladkorja. Pri nas so zdaj začeli. Žita skoro ni mogoče dobiti za reveže; cena je previsoka, da bi si mogli retni kajžarji ali delavci zadosti moke kupiti, toda sladkorne pese se bo letos na milijone kilogramov za živino porabilo, da bi ne bili tovarnarji prisiljeni sladkor preznizko prodati. Seveda mora imeti država svoj davek, ki je posebno pri sladkorju zelo znaten. Toda vendar bi se sladkor povsod lahko prodajal za 70 h. Ko bi se pa sladkor denaturiral in le za večje potrebe dajal revežem brez davka, bi bilo kmalu konec vsega pomanjkanja živil. Sicer ni nobenega upanja, da bi se to zgodilo, ker se država boji za davek, katerega ravno zdaj zelo potrebuje, kartelisti pa za svoj dobiček, ki bi se vsled take odredbe znatno zmanjšal. Sladkor po 88 h plačati, je pa prehudo. Naj se uživanje omeji le na najpotrebnejše.

JAME ZA PRSTNINO NA NJIVAH.

Jeseni zmanjka večkrat gospodarju prostora za pridelke. Že davno imajo skoro povsod navado, repo, ki je prav nazadnje zrela, spraviti v jame, ki se izkopljejo na njivi. Ko se pomladi jame odpre, je včasih repa še prav lepa, navadno pa vselej močno vgnjita, da se mora prav naglo porabiti. Pri napravi jam so se napravile napake, da je repa le slabo prezimila. Te napake bo treba na vseh način odpraviti.

V severnih krajih, kjer je hujša zima, kakor je naša, imajo v jamah na polju čez zimo tudi krompir in peso, ki se do pomladi prav dobro ohrani. Pri nas se pesa spravlja v kleti. Odkar smo se bolj lotili prašičereje, se tudi pesa bolj seje, da so prostori že marsikje premajhni postali. Znano je tudi, da le prvogosto v naših kletih prav veliko pese segnije. Če je pozimi hud mraz, zamrzne pesa in spomladi prav naglo postane nerabna. Mnogim gospodarjem je letos veliko pese segnilo. Čim bolj se bomo lotili prašičereje, več pese bo treba in bolj bo treba peso zavarovati pred škodo. Kako bi torej mogli brez škode peso v jamah na polju dobro spraviti?

Dosedaj so navadno kopali čveterokotno jamo okoli 80 cm globoko. Je prav, če se jama koplje. Če se pa kar na planem prstnina nasuje, tudi zado- stuje. Ako se skoplje, je seveda prostor čisto določen in se povrhu nameče izkopana prst. Ko si nasul na prostor v jami ali na planem pese ali repe, saj krompirja pri nas ni treba pustiti na polju, pokrij prstnino najprej s slamo

okoli 10 cm na debelo. To varuje pred mrazom in deloma tudi pred močo. Na to slamo pride 10 do 12 cm na debelo plast prsti. Naši ljudje so imeli vedno navado, da so jamo tudi zgoraj precej zadelali. To je napačno in je bilo glavni vzrok, da je repa večkrat segnjila. Prstnina se mora izhladiti in izhlapeti. Le deni taroj tudi zgoraj slamo čez prstnino in prav malo prsti na vrhu. Ko bi bilo vreme lepo, je najboljša kak teden jamo zgoraj odprto pustiti in jo s prstjo zakriti pred dežjem. Če se bojiš, da bi ne imel zadosti časa, napravi zgoraj prav malo plast prsti, le par centimetrov. Ko postane mrzlejše, napravi čez prst drugo plast slame 10 cm na debelo in na to prsti do 20 cm na debelo. Zdaj je vse pred močo in mrazom popolno zavarovano. Okoli jame pa napravi precej globok jarek in odtok vode, kar je zelo potrebno. Spomladi bo tvoja prstnina popolno nepokvarjena.

Listek

Zemlja.

Povest sedanjih dni. Piše Ivan Podlesnik.

(Dalje.)

»V Vipavi mi jo je povedal naš fenrih, ki je Gorenjec, in jaz sem jo napisal.«

»No pa vam ni nič hudega pri vojakih, ker imate čas za take stvari.«

»Čas se že vzame, pa mi povej kaj novega,« je dejal Lovrenc in pogledal proti oknu, kjer so stali nageljni.

»Ko bodo cveteli, bo prišel kdo in ti jih bo potrgal, predolgi so že.«

»Poglej, koliko popkov imajo. To bo cvetja.«

»Za koga cveto?«

»Kaj še ne veš. Za Kovačevega Lojzeta,« je dejala Ana in se nasmejala. »Saj ljudje vedo in Lojze se menda sam hvali po vasi.«

Lovrenca je nekaj zbadlo. S Kovačevim Lojzetom nista bila posebno prijatelja. Še prej, ko je bil Lovrenc doma, ga je Lojze po strani gledal in zbadal, kjer je le mogel.

»Dekle le pazi!«

»Bodi no pameten. Saj veš, da so le prazne manje in ne verjemi, kar boš slišal. Lojze se samo hvali. Meni je to zoperno radi ljudi. Kaj morem, če je njemu to všeč. Zadnjič enkrat je prišel mimo. Še pogledala ga nisem in ko je prišel v hišo, sem šla na polje.«

»On je gruntarski in oče mu bo dal kmalu čez. Jaz pa sem bajtarski in še bajte ne bo mogla Micka obdržati.«

»Pa ti prevzemi.«

Lovrenc jo je začuden pogledal.

»Dolgove.«

»Če boš priden, jih poravnaš. Saj

imaš nekaj dote na hiši.«

Po klancu so prišli fantje. Ana se je umaknila v hišo.

»Alo, Lovrenc, z nami na most. Piruhe gremo sekat.«

Lovrenc je šel s tovariši na most, kjer se je zbrala mladina.

»Letos zadnjič na tem mstu. Čez štirinajst dni ga ne bo več,« so dejali.

Lovrenc ni še vedel, da je sklenil cestni odbor podreti stari most in postaviti novega iz betona.

Ko se je naredil mrak, so odšli fantje po vasi.

IV.

Velika gostilniška soba pri »veseli vdovi« je bila polna mož in fantov.

Pogovor mož je tekel krog dela na polju in prorokbah o letini. Ko pa je prišel mednje Sirc, se je obrnil pogovor na novi most, ki se je imel pričeti graditi tiste dni. Sirc je bil prejšnji teden v Ljubljani in je prevzel od podjetništva, ki bo gradilo novi most, dovažanje cementa od kolodvora in odvažanje materijala od starega mostu. Pohvalil se je, da je napravil dobro kupčijo. Ker pa sam ne bo zmožni vsega dela, je oddajal vožnjo sosedom. Kmalu so bili vsled tega možje v kupčiji za vožnjo.

Glede novega mostu niso bili možje edini o mnenju. Eni so bili še zmerom za starega in se jim je zdela zgradba novega mostu nepotrebno razmetavanje denarja.

»Če nas je trpel sedaj sto let, nas bo še sto,« so dejali mnogi.

Drugi pa so se veselili novega mostu. Zlasti taki, ki so imeli več vožnje. Stari most je bil sicer še trden, toda postavljen tako nerodno, da se nista mogla dva voznika srečati na njem. Za velike tovore sploh ni bil. Napravljen je bil na lok in kamnita ograja se je že podirala. Poprave je bil stari most na vsak način potreben. Zato se je odločil cestni odbor pridejati še nekaj in zgraditi s pomočjo deželne in državne podpore novi most.

Po Veliki noči naj bi se pričelo z delom.

Sirc je napravil z nekaterimi možmi ta večer kupčijo za vožnjo in pil se je likof.

Fantje so sedeli pri dolgi mizi pri vratih.

Med njimi so bili trije vojaki, ki so prišli na dopust. Naš Lovrenc, ki je služil v Vipavi, Tomažov Jaka, ki je bil v Celovcu in Fendetov Lojze, ki je bil nastavljen v Tolminu pri alpinčih. Naravno, da so imeli ti fantje vojaki povedati toliko iz vojaškega življenja, da so obračali na se pozornost celega omizja. Bili so pri mizi fantje, katere je še čakala vojaška služba. Bili so pa tudi taki, ki so že odslužili. Črnovojnik. Eden teh je bil Kovačev Lojze.

Iz nasprotstva, ki je obstajalo med njim in Lovrencem, se je v Lojzetu rodilo hrepenenje dati Lovrenčevo pripovedovanje v nič.

Bil je Lojze korporal pri vojaki in domišljal si je, da je napravil s tem,

stojnjo, do kakršne se ne bo mogel pospeti noben njegovih tovarišev. Poleg tega je bil brhek in bogat fant. Ni pa bil čistega življenja. Marsikatero dekle je objokovalo nepremišljeno znanje z njim. Oče je želel, da bi se sin oženil in zbral mu je nevesto Šimenčevo Ano, Lovrenčevo dekle. Lojze sam ni bil posebno navdušen za to ženitev. Ker pa je oče tako hotel, se je tudi on skušal privaditi na to misel.

Ta večer je bil posebno špikast in venomer je dajal pripovedovanje tovarišev v nič. Fantje se sprva niso mnogo zmenili za to, ker so poznali Lojzeteve navade.

Lojzeta je jezilo, da se tako malo zmenijo zanj. Močno je pil.

V hišo je stopila domača hči.

»Alo, Rezika, pit!«, je klical Lojze.

Kozarci so se napolnili do vrha.

Rezika je pristopila in dvignila kupico, ki jo je natočil Lojze. Fantje so poprijeli kozarce.

Na voglu mize, kjer je Rezika stala, je sedel Lovrenc.

In Rezika je trčnila z Lovrencem.

Samo z Lovrencem.

»Pa naj velja za vse,« je dejala. In pili so.

Lojze pa ni pil. Barva na obrazu se mu je spremenila. Hotel je vstati, pa je premislil in obsedel.

»Moje vino pije, z bajtarskim pa trka.«

Samo te besede.

Kot da bi veljalo to vsem fantom, so bili vsi pokonci. Stari prepir je bil obnovljen nehote, ne da bi se fantje zavedli.

»Če ne maraš bajtarskih, zakaj pa sediš med njimi. Pa pojdi med grajščake,« je spregovoril Lovrenc najprvo.

»Kar molči mi fant! Še bajte ne boš imel kmalu več.«

»Saj ni bila nikdar moja.«

»Tvoja ali ne tvoja. Ne bo je več. Na cesto boste postavljeni.«

Lovrenc je prijel za liter, ki je stal na mizi. V hipu jeze je hotel udariti z njim Lojzeta. Pa se je premislil. Z močjo je postavil liter na mizo, da mu je odletelo dno in je začelo teči vino po tleh.

Vse v gostilni je bilo mirno in tiho. Iz vseh obrazov je žarel ogenj, kot pred veliko bitko. Vse je pričakovalo, da bo nekaj.

»Ne bom se tepel s teboj, Lojze, ker nosim cesarsko suknjo. Če bi je ne, bi skupil, da bi pomnil. Ampak dan obračuna bo še prišel. Pa si zapomni! Bajtarski sem res, ampak na našo bajto še nisem zvalil nobene sramote, ti pa na vaš grunt že veliko.«

S tem je imel Lovrenc vse na svoji strani. Naročil je vina in govorili so naprej, kot da se nič ni zgodilo. Toda razpoloženje je bilo skaljeno in besede niso prihajale več iz srca. Lovrenc in trije tovariši so kmalu odšli. Na mostu so obstali in pesem je šla po vasi.

»Odkod si dekle ti doma, da te nobeden ne pozna, pa vsak te rad ima...«

Tudi iz gostilne se je oglasila pesem. Lojze in ostali fantje so peli. Še dolgo potem, ko je pesem na mostu že davno utihnila.

»Pa pri nas je korajža, pri vas jo pa ni...«

Ko je drugo jutro stari Šimenc stopil prvi iz hiše, da gre v cerkev, je našel na pohojeni in pomandrani travi pod oknom razbite lonce, v katerih so rastle nageljni. Nageljni so bili tudi pomandrani in lestva, ki je slonela navadno ob drvih koncem hiše, je ležala pod hruško pred hišo.

Kovačev Lojze tisti dan ni šel v cerkev.

Lovrenc pa je med potjo v cerkev povedal gospodarju Mraku vse.

»Trdno voljo sem imel, da ga pustim v miru, ko pa sem ga zagledal pod oknom na lestvi, se nisem mogel premagati.«

»Boljše bi bilo, da bi se.«

»Morda res, ampak kar je, je. Zakaj mi ni dal miru? Enkrat je moralo priti. Vedno je sitnaril in dregal.«

»Sitnosti boš imel, če te naznani.«

»Ne bo imel korajže.«

Popoldne je prišla Lovrenčeva sestra Micka k Mrakovim. Vsa brezupna je bila. Kakor je računila, ji ni hodilo toliko, da bi ostalo kaj za otroke, če bi vse skupaj prodala.

Mrak je bil pripravljen prevzeti varuštvo nad otroci, četudi je vedel, da bo pri tem brezupnem stanju gospodarstvo to le njemu v breme in mu poleg lastnih nakopalo še tuje skrbi.

»Nič drugače ne bo, nego, da poskusim prodati; če ne mi bodo pa drugi,« je tarnala Micka.

»Če mi bo kazalo vsaj toliko, da bi mogla držati hlapca. Pa kaj, ko ga je tako težko dobiti in so tako dragi. O, Lovrenc, če bi bil vsaj ti doma!«

Takrat je prišla Mraku nova misel.

»Ali bi bili pripravljeni odstopiti Lovrencu posestvo?«, je vprašal Micko. (Dalje.)

Slike in črtice z bojišč.

LXXII.

Slika z bojišča pri Metz.

Neka usmiljena sestra Rdečega križa je poročala z bojišča pri Metz: Bojišče je polno krvi in dima. Povsod leže človeška in konjska telesa,

razbito orožje, razrita zemlja, posamezni deli proč vržene obleke — povsod vlada grozno opustošenje. Zdihovalje in žalostno klicanje na pomoč se sliši nad ravnino; semtertja se vzdigne krčevito kaka roka, tudi telesa ranjenih vojakov se vzdigujejo. Kakor hitro je zapodila rezervna stotnija sovražnika, se pojavljajo pomočniki Rdečega križa z nosilnicami, avtomobili in prično takoj pobirati ranjene in mrtve. Solnce, ki je cel dan pripekalo, počasi zahaja in obzorje se rdeči. Oddaleč se sliši glas trobente kakor da hoče oznati nočni mir. V tem času se pojavi

skupina jezdecev, siva, izmučena, zaprašena. Sredi čete jezdi cesar Viljem II. Cesar se vzdigne na sedlu in gleda s širokim, žalostnim pogledom po gostem polju. Zakriva si oči, da jih zavaruje pred solnčnimi žarki. Tiho je, nobenega glasu ni nikjer, ker so še vse rane polne sveže krvi... Na robu ceste se prične naenkrat vzdigovati ranjenec s krvavim obrazom in krvavim grlom, v uniformi, katera je jasen dokaz težkih bojov. Pri njem se nahaja zgrbljen Francoz, njegove hlače krasi generalski pas. Vjetnik! Roke so mu zvezane z jermenom, katerega drži v desni roki, v kateri se vije tudi ostane zastave s trikoloro. Ko ranjenec zagleda cesarja, prične vstajati. Njegov vjetnik je zgrbljen na tleh naprej. Vojak ga poriva in mu zapove, naj vstane. Tako vstane tudi vjeti general. Vojak na veliko začudenje svoje okolice vstane, se vzravna kakor sveča in salutira cesarju: »Fant, ti si dobil lep plen! Kako se imenuješ?« — »Emil Richter, Vaše Veličanstvo!« odgovori ranjenec s tresočim glasom. Cesar mu poda roko, mu jo krepko stisne ter se obrne k svojemu spremstvu, da pomaga ranjencu...

LXXIII.

Šofer hotel belgijskega kralja zapeljati med nemške čete. — Kralj ustrelil svojega šoferja.

Po nemških listih kroži sledeči dogodek. Kakor poročajo francoski listi, je belgijski kralj pred nekaj dnevi na avtomobilu nadzoroval utrdbe v okolici Antwerpna. Kralj je opazil, da se je šofer približeval črti, ki so jo zasedli Nemci. Kralj Albert mu je ukazal, naj ustavi, toda šofer je še z večjo brzino začel voziti proti Nemcem. Kralj potegne revolver in — šofer je mrtev.

LXXIV.

V eni noči osivel.

Dirigent godbe deželnoobrambnega bataljona v Ljubnu na Štajerskem, narednik Riedl, je v bitki pri Lvovu v nekem gozdu zašel. Bil je sam. Napočila je noč. Riedl je bil prisiljen, da je v gozdu prenočil. Ponoči so kozaki vedno patrolirali čisto blizu Riedla, ki se je več časa nahajal v smrtni nevarnosti; šele zjutraj se mu je posrečilo, da je iz gozda pobegnul. Vrnil se je nazaj k svoji četi, kjer so ga komaj spoznali, ker so mu lasje in brada čez noč osiveli.

V poduk ljudstvu.

Nove najvišje cene za deželo. Deželna vlada je izdala nov cenik, po katerem se morajo ravnati trgovci z živi na deželi. Cene so določene sledeče: Riž, zdrobljen kg 46 vin.; riž, srednji kg 62 vin.; riž, italijanski 6/a kg 74 vin.; riž Karolina kg 88 vin.; ješprenj kg 46 vin.; pšeno kg 50 vin.; ješprenček, debel kg 48 vin.; ješprenček, fin kg 64 vin.; fižol kg 46 vin.; krompir,

izvzemši kraje, ki se zanje določijo posebne izjeme kg 8 vin.; kava 4 K; čaj, navadno tržno blago (izvzemši finejše vrste) kg 7 K 50 vin.; dkg 10 vin.; sladkor (v kockah) kg 1 K; sladkor (v kapi) kg 96 vin.; sol kg 26 vin.; vino, navadno liter 1 K 12 vin.; pivo iz soda, izvzemši špecijske vrste in izvzemši kraje, ki se zanje določajo posebne izjeme liter 48 vin.; jesih liter 24 vin.; namizno olje liter 2 K, jedilno olje liter 1 K 36 vin.; goveje meso, I. vrsta kg 1 K 68 vin.; goveje meso, II. vrsta kg 1 K 44 vin.; ovčje meso kg 1 K 48 vin.; svinjsko meso kg 1 K 80 vin.; telečje meso kg 1 K 80 vin.; prekajeno meso, navadno domače kg 2 K; slanina kg 2 K; svinjska mast, čista kg 2 K 20 vin.; surovo maslo kg 3 K 60 vin.; sir, navadni kg 2 K 40 vin.; mleko liter 24 vin.; jajca kos 10 vin.; les, trdi m³ 8 K; les, mehki m³ 6 K; premog q 3 K 10 vin.; petrolej liter 46 vin.

Pokojnina vdov in sirot za padlimi vojaki. Če umrje mož naravnost na bojišču ali pa tekom enega leta za ranami, ki jih je dobil v vojski, dobi žena padlega moža sledečo letno pokojnino: žena kadeta 450 K, narednika 270 K, korporala 180 K, frajtarja 144 K, infanterista 108 K. Če pa umrje mož vsled bolezn ali epidemije, ki jo je nalezl na bojišču, dobi žena kadeta letnih 300 K, narednika 240 K oziroma 180 K, četovodje 144 K, korporala 120 K, frajtarja 96 K, infanterista 72 K. Otroci dobe: dečki do 16, deklice do 14 let, vsak vsako leto po 48 K prispevka za vzgojo. Vendar je ta pokojnina tako omejena, da ne sme pokojnina vdove in otrok presegati vsoto 540 K.

Poizvedovalni urad na Dunaju naznanja, da posreduje od sedaj naprej pošto ne samo med ujetniki, ampak tudi med civilnimi osebami, ki so pridržane v Rusiji, Srbiji in Črni gori. Pošilja tudi denar. Naslov: Hilfs- und Auskunftsstelle für Kriegsgefangene, Dunaj, I., Jasomirgott-Straße št. 6.

Kam se je svojcem vojnih ujetnikov obrniti. Nekateri pošiljajo pisma in denar na avstrijsko zunanje ministrstvo in pa na amerikansko poslaništvo. Češ, ta dva bosta vedela, kje se nahaja vojni ujetnik in mu bosta pismo in denar odrajtala. Ta dva pa ne opravljata sama teh poslov, ampak jih odkažeta posebni pisarni, ki je za taka dela ustanovljena. Če hočete torej, da se bodo take stvari takoj odposlale in uredile, nikar ne pišite ministrstvu, ali pa amerikanskemu poslaništvu, ampak se kar obrnite na sledeči naslov: »Gemeinsames Zentralnachweise für Kriegsgefangene und Internierte, Wien, I., Jasomirgott-Straße Nr. 6.«

Zapuščinske obravnave v vojski padlih rezervistov proste pristojbin, oziroma se znižajo. Finančnim oblastim je naročeno, da naj stavijo predloge o tem, da bodo zapuščinske razprave pristojbin prosto obravnavane. Ponovno se je namreč ob smrti v vojskih padlih rezervistov pripetilo, da so morali svojci v slabih razmerah ob smrti

svojega reditelja plačati primeroma visoke pristojbine. Trdote nameravajo tako odpraviti, da te pristojbine ali oproste ali jih pa vsaj izdatno znižajo.

Vprašanja in odgovori.

M. P. T. Zelo čudno se nam zdi Vaše poročilo. Obrnite se do deželnega odbora kranjskega, kateremu ves položaj pojasnite. Natančno in resnično seveda.

M. T. Polhovgradec. Napravite prošnjo pri Vašem županstvu. Upamo, da bo šlo.

Dobre knjige.

Katoliška Bukvarna v Ljubljani. V naši založbi bo pričela izhajati v sešitkih knjige:

SVETOVNA VOJSKA.

Slike in črtice iz vojske.

Zbral in uredil Ivan Podlesnik.

Množica dogodkov, ki jih prinaša svetovna vojska, nam je potisnila pero v roke in odločili smo se, da začnemo izdajati slike in črtice, ki naj ostanejo v spomin tudi poznejšim rodovom na teške dni, ki smo jih doživeli.

Mnogo čitamo sicer dan na dan v časopisih, toda v njih je vse raztreseno, nekaj pretiranega, marsikaj izpuščenege. Tvarina tudi je preogromna: vojska na severu in jugu, na vzhodu in zahodu, vojska v zraku in na morju in pod morsko globino. Vojska v gospodarstvu držav, vojska skrbi in trpljenja in junaštva v naših domovih. Naloga časopisja je, da bilježi dogodke, kakor so se dogodili; enotne, jasne slike pa ne more podati. Zato je treba knjige, ki spravi množino dogodkov v eno celoto in poroča nepobita dejstva.

Padlim v spomin — živečim v boju — mladini v vspodbudo bomo zbrali zato dragocene bisere junaštva, poguma, trpljenja, pomanjkanja, požrtvovalnosti, ljubezni, kar vse je v obilni meri rodila svetovna vojska.

Iz teh biserov, ki jih hočemo nabrati na velikem polju svetovne vojske, hočemo obrisati kri, da se pokaže zlato in vsa zasluga borečih se junakov, pa tudi drugih trpečih src.

Knjiga naj pokaže nam in znanjem sliko neizmernega junaštva, velikega domoljubja, prave krščanske ljubezni, goreče vere.

Srce vsakega, ki bo bral to knjigo, naj zagori v lepih lastnostih kot so jih kazali v teh bojih oni, ki jim je bilo dano iti v boj in oni, ki jim je bilo odločeno, da ostanejo doma.

Nov rod, mladi rod, raste na Slovenskem. Mladost njegova je prešla ognjeni krst svetovne vojske. Ta krst ni kropil samo bojna polja, temveč tudi domove slovenske zemlje. Sedaj je prišlo tudi nad te domove mnogo trpljenja in žalosti.

Naj vzraste ta rod v junaštvu njegova očetov:

Vse za vero, dom, cesarja!

Če bo ta knjiga, ki jo pričenjamo sestavljati in izdajati k temu kaj pripomogla, bo hvaležen za to Bogu urednik in založništvo.

Knjiga bo opremljena s slikami. — Redno vsak mesec bosta izšla 2 sešitka; da se prihrani nekaj na poštini, bo vsak sešitek dokaj obširen; cena mu bo 50 vin. Prvi sešitek izide začetkom novembra (najpozneje 10. novembra), nadaljni sešitki pa redno 1. in 15. vsakega meseca. Naročnino naj pošljejo naročniki vedno za četrto leta (6 snopičev) naprej; do konca januarja 1915 znaša naročnina 3 K. — Slike v posameznih sešitkih se ne bodo vedno naslanjale na besedilo istega sešitka, temveč bodo posamezni upodobljeni dogodki opisani in razloženi večkrat šele v poznejših snopičih, zato naj si naročniki slike dobro shranijo, ker jih bodo pozneje rabili. Šele ob koncu dela bomo izdali navodilo za knjigoveza, da bo vedel tabele urediti in uvezati poleg tozadevnih spisov.

SKRIVALNICA.

Ali ni nikogar pri osličkih?

LOTERIJSKE ŠTEVILKE.

Brno, 14. oktobra: 20. 78. 15. 61. 85.

Gradec, 14. oktobra: 60. 59. 28. 80. 11.

Brinova belina

za brinovec se kupi. Množino in ceno pod »Belina 3013« na upravo lista. 3013

Kdor ima **suhe gobe** večjo množino, naj pošlje vzorec in zadnjo ceno na

F.CVEK-a v Kamniku.

Obleče se lahko cela rodbina!

Krasni ostanki blaga

za obleke, suknje, bluže, srajce itd.

Novih lepih vzorcev 1010

5 kg zavoj K 13'—, lepša vrsta zavoj K 14'—, najlepša vrsta zavoj K 16'—.

Franko po povzetju pošilja: A. Jelinek, I. češka tkalnica v Jimramove (Morava). Zelo toplo priporočeno! Kdor poskusi kupi vnovič!

KAROL POLLAK,

tovarna usnja v Ljubljani in Kranju.

Izdeluje

gonilna jermena

za stroje najboljše kakovosti, kakor tudi jermena za šivanje in vezanje jermen. V zalogi so vedno jermena v vseh širinah za poljedelske stroje. Naročila na centralo Karol Pollak, Ljubljana. 2424 23

Smrekove storže

letošnje, zdravo, zrelo in semena polne blago

kupuje

od vsake želez. postaje na Gorenjskem trvdka

Fr. Dolenz, Kranj.

Javijo naj se predvsem prodajalci, ki dobavijo cele vagone tega blaga. 2442

razno moderno blago za moške in ženske; oblike polije po najnižjih cenah

Jugoslovanska razpošiljalna

R. STERMECKI v CELJU št. 305, Stajersko. Ilustrovani cenik o več tisoč stvarih se pošlje zastonj. Pri naročilih iz Amerike in Italije treba poslati denar nare.

P. n.

Naznanjam, da g. LAVOSLAV KLEIN ni več v moji službi in vsled tega tudi nima nikakršne pravice, sklepati na račun ali v imenu moje tvrdke kakršnekoli kupčije, ali sprejemati denarja na račun izvršenih dobav.

Pri tej priliki si dovoljujem prositi cenjene svoje odjemalce, da bi se v slučaju potrebe v železnini in poljedelskih strojih, katerih kakovost nadkriljuje vse konkurenčne izdelke, slej kot prej ozirali na moje edino domače podjetje.

Zagotavljam, da bodem vsa mi došla naročila izvrševal z običajno točnostjo ter v vsestransko zadovoljnost.

Z odličnim spoštovanjem

Fr. Stupica

trgovina z železnino, motorji in poljedelskimi stroji.

V Ljubljani, dne 15. oktobra 1914.